

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ROŚCISZEWO NA LATA 2020-2023

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. CEL I PRZEDMIOT OPRACOWANIA	3
3. PODSTAWA PRAWNA I FORMALNA OPRACOWANIA	4
4. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	4
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	8
5.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	8
5.2 Powiązania z dokumentami opracowanymi na poziomie województwa i powiatu	12
6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	16
6.1 Powiązania z dokumentami opracowanymi na poziomie gminy	16
6.1.1 Dokumenty o charakterze strategicznym	16
6.1.2 Dokumenty związane z polityką i planowaniem przestrzennym	17
6.1.3 Dokumenty inne	18
6.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy	18
6.2.1 Zarys historii obszaru gminy	18
6.2.2 Środowisko kulturowe	20
6.2.3 Zabytki nieruchomości	20
6.2.4 Zabytki ruchome	26
6.2.5 Zabytki archeologiczne	27
6.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	29
6.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	30
7. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	30
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	32
8.1 Priorytety, kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami	34
9. INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	36
10. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	37
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	39
12. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ MIASTO I GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	47
13. BIBLIOGRAFIA	48
Załącznik Nr 1. Wykaz zabytków nieruchomości	50
Załącznik Nr 2. Wykaz stanowisk archeologicznych	52

1. WSTĘP.

Dziedzictwo kulturowe to „zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi uznawanymi za podstawę ochrony prawnej dla dobra konkretnego społeczeństwa i jego rozwoju oraz dla przekazania ich następnym pokoleniom, (...) mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.”¹

Zabytki stanowią ważne źródło informacji o życiu i działalności naszych przodków, świadectwo naszej historii. Są również w niewystarczający sposób wykorzystanym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi turystyki, przekładającym się na rozwój gospodarczy i społeczny .

Opracowanie Programu Opieki nad Zabytkami jest koniecznością przewidzianą nie tylko ustawą ale i potrzebą społeczną. Jest czynnikiem służącym upowszechnianiu wiedzy o historii gminy, formą pomocy dla właścicieli zabytków w dbaniu o ich dobrą kondycję.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Rościszewo na lata 2020-2023 jest dokumentem określającym politykę gminy w zakresie sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Ma charakter uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania w gminie tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Stanowi również podstawę współpracy pomiędzy samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

2. PRZEDMIOT I CEL OPRACOWANIA.

Przedmiotem opracowania jest **Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Rościszewo na lata 2020 - 2023** zwany dalej Programem. Program niniejszy jest aktualizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Rościszewo na lata 2016 - 2019 przyjętego Uchwałą Nr 92/XVI/2016 Rady Gminy Rościszewo z dnia 30 marca 2016 r.. Niniejszy Program sporządzony został na okres czterech lat, jednak określone w nim priorytety realizowane będą w dłuższej perspektywie.

Celem Programu jest określenie i realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na terenie gminy Rościszewo, zmierzających do poprawy stanu zachowania środowiska kulturowego. Środowisko kulturowe gminy stanowi istotny czynnik kształtujący tożsamość lokalną, decyduje o atrakcyjności turystycznej gminy i wpływa na jej rozwój społeczno - gospodarczy.

Program służy podejmowaniu przez samorząd gminy planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania prac związanych z ochroną zabytków oraz promowania i upowszechniania dziedzictwa kulturowego gminy.

Oczekiwany efektem realizacji Programu będzie poprawa stanu środowiska kulturowego oraz wykorzystanie walorów historycznych dla rozwoju przedsiębiorczości oraz aktywny udział mieszkańców gminy w działaniach na rzecz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego.

¹ Jan Pruszyński: *Dziedzictwo kultury Polski: jego straty i ochrona prawna*. Kantor Wydawniczy „Zakamycze”, Kraków 2001 r.

3. PODSTAWA PRAWNA I FORMALNA OPRACOWANIA.

Podstawą prawną opracowania niniejszego Programu jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz.2067 z późn. zm.). Zgodnie z art. 21 w/w ustawy „*Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy*”.

Gmina Rościszewo posiada Gminną Ewidencję Zabytków opracowaną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych oraz stanowisk archeologicznych. Część dotycząca zabytków nieruchomych została przyjęta Zarządzeniem Nr 29/2016 Wójta Gminy Rościszewo z dnia 15 listopada 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu gminy Rościszewo.

Zgodnie z art. 87 pkt 1 w/w ustawy wójt gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje rada gminy. Art. 87 pkt 2 w/w ustawy określa cele sporządzanego programu, są to w szczególności:

- *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Wójt gminy co 2 lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami, które przedstawia radzie gminy.

Podstawą formalną niniejszego opracowania jest Umowa Nr 16/2019 z dnia 29 października 2019 r. zawarta pomiędzy Gminą Rościszewo a firmą Budowlane i Urbanistyczne Usługi Projektowe Alicja Pejta – Jaworska z siedzibą w Płocku.

4. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce określone zostały w następujących aktach prawnych:

1. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 02 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. – Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483)
Konstytucja RP określa ochronę zabytków jako obowiązek państwa i każdego obywatela.

Obowiązki państwa określone zostały w :

- w art. 5, który stanowi „*Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*”.
- w art. 6 ust. 1, który stanowi „*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju*”.

Obowiązki obywatela określone zostały w art. 86, który mówi „*Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa*”.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz.2067 z późn. zm.)

Ustawa ta określa między innymi przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad zabytkami. W art. 3 definiuje wśród wielu innych, następujące użyte w ustawie określenia, które oznaczają:

- **zabytek** - *nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;*
- **zabytek archeologiczny** – *zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – *przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;*
- **krajobraz kulturowy** – *przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.*

W świetle przepisów art. 4 w/w ustawy ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) *zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) *zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) *udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) *przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) *kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) *uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i zgodnie z art. 5 ustawy polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa precyzuje również w art. 6 przedmiot ochrony i opieki, której podlegają bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, reliktnymi działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ustawa określa również w art. 7 formy ochrony zabytków, którymi są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zgodnie z cytowaną Ustawą ochrona zabytków należy do zadań i kompetencji organów administracji publicznej oraz właściciela lub posiadacza zabytku. Podział zadań i kompetencji wskazuje na prymat administracji państwowej, w której gestii pozostaje prowadzenie rejestru

zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, wydawanie decyzji o wpisie i wykreśleniu z rejestru zabytków, uzgadnianie decyzji administracyjnych. Objęcie ochroną prawną najcenniejszych obszarów i obiektów zabytkowych poprzez uznanie za pomnik historii należy do wyłącznej kompetencji Prezydenta RP. Samorząd gminny jako jednostka samorządu terytorialnego ma określone i przewidziane ustawą zadania do realizacji i kompetencje w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, należą do nich:

- konieczność uwzględnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art.18 i art.19),
- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art.22 pkt 4),
- sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art.87),
- możliwość utworzenia parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego (art.16).

Jednocześnie, jako właściciel zabytków ma również wskazane ustawą obowiązki. Wskazane one zostały w artykułach: 5, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 36, 71, 72 omawianej ustawy.

2. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153).

Rozporządzenie określa rodzaj przedsięwzięć oraz sposób ich realizacji zapewniających ochronę zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych zabytków planuje się w jednostkach organizacyjnych posiadających zabytki oraz na poszczególnych stopniach administracji w sporządzanych dokumentach jakim są między innymi gminne plany ochrony zabytków.

Zgodnie z §4 ust. 2 w/w rozporządzenia:

„Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje (...) burmistrz; plan ten podlega uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu”

W §5 ust. 1 w/w rozporządzenie stanowi:

„Plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do 31 marca każdego roku, wg stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego roku”.

3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 506)

Ustawa między innymi określa zakres działania i zadania gminy. W art. 7 ust.1 pkt 9 stanowi: *„Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.*

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 917),

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 574 z późn.zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 553 z późn. zm.).

Ponadto inne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w wielu obowiązujących ustawach. Należą do nich:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1945 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane** (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 2204 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1983 z późn. zm.),
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz.U. z 2019 r., poz.688).

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określone zostały w następujących dokumentach sporządzanych na poziomie krajowym:

1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.
2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 - 2022 (projekt).
4. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. (M.P. z 2013 r., poz. 378) jest jednym z dokumentów strategicznych służących zarządzaniu rozwojem kraju. Działania w nim wskazane mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków. Jako cel główny Strategia określa „**Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno – gospodarczym Polski**”. Dla realizacji tego celu określone zostały cztery cele szczegółowe oraz przypisane im priorytety strategii i kierunki działań, między innymi:

Cel szczegółowy 4 - Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego, realizowany przez priorytety strategii:

4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej

Kierunki działania:

4.1.1. Tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

W realizacji tego zadania kluczową rolę odgrywają przede wszystkim działania służące: wspieraniu rozwoju zasobów kultury, ułatwieniu dostępu do zasobów kultury, wspieraniu uczestnictwa w kulturze, wspieraniu wytwarzania nowych i reinterpretowania zasobów kultury oraz wzorów partycypacji w kulturze, zachowaniu i popularyzacji dziedzictwa niematerialnego.

4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i krajobrazu.

Ochrona dziedzictwa, jako ważnego zasobu kulturowego, wymaga zintegrowanego podejścia do zagadnienia krajobrazu kulturowego. O skuteczności zachowania dziedzictwa decyduje nie tylko forma ochrony, ale także funkcja użytkowa zabytkowych obiektów i ich otoczenia. Aktywizacja społeczności lokalnych wokół zintegrowanej ochrony zasobów kulturowych i środowiska przyrodniczego może prowadzić do wzmocnienia więzi między mieszkańcami oraz zwiększania ich kreatywności i przedsiębiorczości.

4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym

Kierunki działania:

4.2.1. Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi.

Dla zwiększenia udziału kultury w życiu społecznym, a także gospodarczym, nieodzowne jest wspieranie jej obecności w przestrzeniach publicznych. Instytucje kultury stanowią i współtworzą istotny zasób kulturowy.

4.2.2. Rozwój infrastruktury kultury i zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych działających w obszarze kultury.

Instytucje kultury dysponują znacznym zasobem dziedzictwa materialnego, a także odgrywają niezwykle istotną rolę w upowszechnianiu wartości kulturowych i aktywizowaniu zgromadzonych w kulturze potencjałów.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252) wskazuje następujący cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”.

Osiągnięcie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju. Dla realizacji celu strategicznego wyznaczono sześć celów przestrzennego zagospodarowania kraju. Między innymi:

Cel 2 - Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, dla którego ustalono kierunki działań, w tym:

2.2. Regionalna integracja funkcjonalna, wspomaganie rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych na obszary poza głównymi miastami oraz budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej

2.2.3. Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich

Polityka przestrzenna wobec obszarów wiejskich będzie zmierzać do uruchomienia istniejącego potencjału rozwojowego tych obszarów w celu zwiększenia ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i pracy, wypoczynku oraz prowadzenia działalności gospodarczej i poprawy warunków życia mieszkańców. Dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich niezbędna jest należyta ochrona i wykorzystanie dla celów rozwojowych ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego, poprawa jakości i dostępności usług publicznych, wzmacnianie społeczności lokalnych, tworzenie warunków do rozwoju działalności gospodarczej, co sprzyjać będzie powstawaniu źródeł dochodu poza rolnictwem. Zwiększy się atrakcyjność obszarów wiejskich jako miejsca do życia, wypoczynku i pracy.

Cel 4 - Kształtowania struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Kierunki działań w zakresie planowania przestrzennego kraju powinny m.in. zapewnić zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska, przy aktywnym udziale różnych podmiotów publicznych oraz społeczności lokalnych.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 – 2022 przyjęty Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (M.P. z 2019 r., poz. 252), jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także określającym środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Definiuje cel główny, cele szczegółowe oraz kierunki działań związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.

Celem głównym Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 jest „**stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami**”, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej.

Dla realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe i kierunki działań:

Cel szczegółowy 1 : Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Kierunki Działań:

1. **Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.**
2. **Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.**

Cel szczegółowy 2 : Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.

Kierunki Działań:

1. **Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.**
2. **Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.**

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa.

Kierunki Działań:

1. **Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości.**
2. **Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.**

W ramach programu rządowego cele te będą realizowane przy pomocy projektów wiodących, finansowanych ze środków budżetu państwa, w części której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013 oraz Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020 jest dokumentem, który ma służyć zarządzaniu strategicznemu, opartemu na długookresowej wizji rozwoju. Zakres Strategii został podporządkowany głównie regionom, jako podstawowym jednostkom podziału terytorialnego. Koncentracja działań w regionach wynika z przyjętej polityki państwa w tym zakresie, jak również ogólnych tendencji europejskich postrzegających regiony jako najbardziej efektywne, docelowe miejsca oddziaływania wdrażanych polityk i programów.

Misją strategii jest: **„Zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewnienie ciągłości tradycji i rozwoju regionów”**.

Realizacji misji służą: cele nadrzędne, cele pośrednie priorytetowe i uzupełniające, cele operacyjne i zadania. Określony w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury cel nadrzędny **„Zrównoważenie rozwoju kultury w regionach”** realizowany będzie za pomocą 16 celów pośrednich uzupełniających, między innymi:

Cel pośredni uzupełniający 4. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków”.

Cele uzupełniające realizowane będą w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury Narodowe Programy Kultury:

Obszar Priorytetowy 2. Dziedzictwo Kulturowe, Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”

Uszczegółowieniem i rozszerzeniem Narodowych Programów Kultury jest 11 programów operacyjnych Ministra Kultury, w tym:

9. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego”. Realizowany jest w ramach między innymi priorytetu:

Priorytet 1. Rewaloryzacja zabytków ruchomych i nieruchomości

Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, wreszcie zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

5.2. Powiązania z dokumentami opracowanymi na poziomie województwa i powiatu.

Strategiczne cele polityki województwa i powiatu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określone zostały w następujących dokumentach sporządzonych na poziomie wojewódzkim i powiatowym:

1. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze
2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020
4. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018 – 2021

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r., zawiera długofalową wizję rozwoju regionu i społeczności Mazowsza. W Strategii nakreślono wizję rozwoju „Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców”. Dążenia i aspiracje w urzeczywistnieniu nakreślonej wizji rozwoju regionu oddaje sformułowany cel główny: „Zmniejszenie dysproporcji w rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia obszaru metropolitalnego Warszawy w Europie” Jego uszczegółowieniem jest określony w Strategii priorytetowy cel strategiczny, trzy cele strategiczne oraz dwa ramowe cele strategiczne i określone dla nich obszary działań oraz kierunki działań i działania sformułowane m.in. dla obszarów wiejskich.

Jednym z ramowych celów strategicznych jest:

1. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

Dla obszarów wiejskich określono w ramach tego celu między innymi następujące kierunki działań i działania:

- **Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu:**
 - Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory przyrodnicze
 - Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych
 - Ochrona spuścizny kulturowej regionu (materialnej i niematerialnej)

- Rozwój systemu obsługi turystów (zaplecza turystycznego, informacji turystycznej)
- **Upowszechnianie kultury i twórczości:**
 - Rozwój zaplecza instytucjonalnego kultury i digitalizacja zasobów
 - Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej regionu
 - Wspieranie edukacji kulturalnej i artystycznej
- **Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej:**
 - Wspieranie przedsiębiorczości w obszarze kultury.

Działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego powinny sprzyjać poprawie atrakcyjności turystycznej regionu. Historyczne obiekty i zespoły zabytkowe wraz z otoczeniem oraz historyczne szlaki wodne powinny podlegać konserwacji, renowacji, a wybrane obiekty adaptacji na cele użyteczności publicznej. Ochroną należy objąć również układy przestrzenne. Istotnym elementem ochrony dziedzictwa powinno być tworzenie parków kulturowych, jak też inne formy ochrony krajobrazu kulturowego i wspierania skansenów. Tam, gdzie marki kulturowe oraz produkty turystyczne nie są dostatecznie widoczne, należy je tworzyć i promować w celu zwiększenia wiedzy o regionie oraz podniesienia jego atrakcyjności turystycznej.

W ramach upowszechniania wiedzy o regionie oraz promowania kultury i twórczości, wskazana jest cyfryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego w celu ich standaryzacji i zwiększenia dostępności.

Elementem dziedzictwa kulturowego są tradycyjne wyroby kulinarne, w związku z tym powinna być dalej rozwijana Sieć Dziedzictwa Kulinarne Mazowsze. Należy podejmować działania mające na celu zwiększenie wkładu Mazowsza w Listę Produktów Tradycyjnych. Lokalne i regionalne tradycje, jak też działalność instytucji kultury należy wspierać i wykorzystywać – podobnie jak inne zasoby kulturowe – do podnoszenia atrakcyjności turystycznej.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego przyjęty Uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r., jest podstawowym narzędziem polityki przestrzennej realizowanej w ramach Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030 i wyznaczającym kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa. Określona w nim polityka przestrzenna, dąży do zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, zachowania spójności społeczno - gospodarczej i terytorialnej, wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu oraz tworzenia nowych miejsc pracy, zakłada zintegrowane planowanie rozwoju województwa mazowieckiego łączy aspekty społeczne, gospodarcze i środowiskowe.

W Planie określono kierunki zagospodarowania przestrzennego dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego.

W zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych wskazano między innymi:

- *obszary i obiekty o istotnym znaczeniu dla województwa mazowieckiego z zakresu ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:*

- obszary i obiekty objęte ochroną prawną,

oraz **określono następujące działania:**

- realizację zadań wskazanych w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami;
- zachowanie i kreowanie ładu przestrzennego, zachowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz kształtowanie pasm przyrodniczo - kulturowych o znaczeniu regionalnym poprzez:
 - przeciwdziałanie negatywnym efektom urbanizacji i rurbanizacji;
 - wzmocnianie przestrzennych walorów obiektów oraz układów przestrzennych (w tym obiektów i obszarów przemysłowych) poprzez rewitalizację, restaurację oraz rekultywację;
 - ochronę, rewitalizację i rewaloryzację obiektów i obszarów historycznych (zwłaszcza architektury drewnianej i przemysłowej, dworskiej, obronnej, dorobku nauki i techniki) w tym zabytków mających znaczenie symboliczne;
 - wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo - architektonicznych m.in. dla wyznaczania szlaków turystyki kulturowej;
 - ochronę regionów etnograficznych oraz krain historycznych, jako cennych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami.

Plan ponadto określa postulaty i rekomendacje do podmiotów realizujących politykę przestrzenną na obszarze województwa, które mogą stanowić (...) elementy fakultatywne do uwzględnienia w dokumentach planistycznych gmin.

W zakresie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, w Planie postuluje się między innymi następujące działania:

- **zachowanie ładu przestrzennego lub jego kreowanie, szczególnie w miejscach o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego poprzez:**
 - ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi w oparciu o ochronę pola ekspozycji i eksponowanie dominant architektonicznych; kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca,
 - eksponowanie w strukturze przestrzennej ośrodków miejskich i wiejskich najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu,
 - kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych m.in. poprzez utworzenie parków kulturowych.
- **adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych;**
- **zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych;**
- **współpracę międzyregionalną w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego (tradycji historycznych, śladów osadnictwa, dziedzictwa kultury ludowej) dla rozwoju produktów turystyki kulturowej.**

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020 stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020.

Jako cel główny określa: **Inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy.**

Cele strategiczne to:

1. **Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.**
2. **Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenie chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.**
3. **Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.**

Dla realizacji celów strategicznych wyznaczono osie priorytetowe działań, cele tematyczne, priorytety inwestycyjne i cele szczegółowe.

Oś Priorytetowa IV: Gospodarka przyjazna środowisku i społeczeństwu

Cel Tematyczny 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów

Priorytet inwestycyjny 6.3. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Określone dla nich cele szczegółowe to między innymi:

Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego, w tym w szczególności:

- ✓ **ochrona, modernizacja i renowacja obiektów zabytkowych;**
- ✓ **rozwój zasobów kultury.**

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018 – 2021 przyjęty Uchwałą Nr 174/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego w dniu 13 listopada 2018 r., określa misję jako generalną wartość, do której dążenie jest niezmiennym celem samorządu województwa w perspektywie długoletniej: **„Podnieść skuteczność opieki nad zabytkami i dziedzictwem niematerialnym w województwie mazowieckim”** oraz wizję opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim w 2021 roku, a także obszary strategiczne i określone dla nich cele i przedsięwzięcia. W Programie wyznaczono cztery obszary strategiczne (obszary koncentracji działań), w których będą lokowane propozycje rozwiązań tych problemów (poszczególne cele strategiczne i przedsięwzięcia służące realizacji tych celów). Poniżej przedstawiono obszary strategiczne, niektóre cele strategiczne i przypisane im przedsięwzięcia:

Obszar A. Edukacja kształtująca świadomość i postawy

Cel A.2. Wspierać edukacyjnie samorządy lokalne i właścicieli zabytków

Przedsięwzięcie A.2.1. Mazowieckie Centrum Wiedzy o Zabytkach

Przedsięwzięcie A.2.2. Konkurs „Renowacja Roku”

Obszar B. Optymalizacja systemu dostępu do środków

Cel B.1. Zoptymalizować system dotacji wojewódzkich

Przedsięwzięcie B.a.1. Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach zabytkowych

Obszar C. Wypracowanie skutecznych narzędzi działania

Cel C.1. Ograniczać ryzyko utraty najmniej trwałych elementów dziedzictwa

Przedsięwzięcie C.1.1. Inwentaryzacja i wyodrębnienie typów zabudowy drewnianej województwa

Przedsięwzięcie C.1.2. Spójny krajobraz kulturowy – katalog projektów

Przedsięwzięcie C.1.3. Nasza żywa tradycja

Cel C.3. Wzmocnić potencjał promocyjny zabytków

Przedsięwzięcie C.3.1. Tworzyć system wymiany wiedzy w zakresie opieki nad zabytkami

Przedsięwzięcie C.3.2. Promocja zabytków poprzez tworzenie i rozwój istniejących szlaków kulturowych

Obszar D. Wzmocnienie zasobów wiedzy fachowej

Cel D.1. Tworzyć system wiedzy o zabytkach i dziedzictwie niematerialnym

Przedsięwzięcie D.1.1. Program badań we współpracy z MWKZ i oddziałem NID

Cel D.2. Radykalnie poprawić wykorzystanie technik cyfrowych

Przedsięwzięcie D.2.2: Konkurs „Zdigitalizuj zabytek”

Aktualnie nie ma obowiązującego **Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Sierpeckiego**.

Do końca 2019 r. obowiązywał Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Sierpeckiego na lata 2016 - 2019 przyjęty Uchwałą Nr 123.XVIII.2016 Rady Powiatu Sierpeckiego z dnia 25 lutego 2016 r.

6. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

6.1. Powiązania z dokumentami opracowanymi na poziomie gminy

Cele polityki gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określone zostały w dokumentach strategicznych oraz planistycznych wyznaczających kierunki polityki przestrzennej sporządzonych na poziomie gminy.

6.1.1. Dokumenty o charakterze strategicznym

Dokumentem o charakterze strategicznym wyznaczającym cele polityki gminy między innymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest:

1. Strategię Rozwoju Gminy Rościszewo na lata 2014 – 2020.

Strategia Rozwoju Gminy Rościszewo na lata 2014 – 2020 przyjęta Uchwałą Nr 225/XLIII/2014 Rady Gminy Rościszewo w dniu 18 sierpnia 2014 r. i zmieniona Uchwałą Nr 226/XLII/2018 Rady Gminy Rościszewo w dniu 1 sierpnia 2018 r., w której na

podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno - gospodarczej gminy Rościszewo, problemów, mocnych stron, szans i zagrożeń w rozwoju gminy, sformułowano misję i wizję rozwoju gminy oraz cele strategiczne i cele operacyjne niezbędne do ich realizacji.

Misja zawarta w Strategii:

„Skuteczne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy Rościszewo w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju”.

Wizja określona w strategii:

„Gmina Rościszewo – gmina rozwijająca się w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, będąca oazą godnego życia mieszkańców i bezpiecznego funkcjonowania rodziny, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, rozwój przedsiębiorczości oraz dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną i techniczną.

Jednym z celów strategicznych jest: „**Podniesienie jakości życia na terenie Gminy Rościszewo poprzez zapewnienie sprawnej i atrakcyjnej infrastruktury społecznej i technicznej**”, który ma być realizowany przez cele operacyjne, między innymi:

Cel operacyjny 1. Dbać o stan dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków i obiektów historycznych na terenie Gminy.

6.1.2. Dokumenty związane z polityką i planowaniem przestrzennym

Dokumentami związanymi z polityką i planowaniem przestrzennym gminy uwzględniającymi między innymi problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami są:

1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rościszewo.
2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rościszewo zatwierdzone zostało Uchwałą Nr 157/XXIV/02 Rady Gminy Rościszewo z dnia 22 sierpnia 2002 r..

W Studium, w części **Kierunki zagospodarowania**, w rozdziale **IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Polityki przestrzenne, w pkt.2 Dziedzictwo kulturowe** ustalono między innymi następujące cele ochrony dziedzictwa kulturowego:

- ochrona oraz należyta ekspozycja istniejących obiektów i zespołów zabytkowych
- zapewnienie warunków dla pełnego wykorzystania ich walorów estetycznych, artystycznych oraz historycznych poprzez poszukiwanie nowych funkcji, adaptacji umożliwiających funkcjonowanie obiektów zabytkowych w nowych możliwościach ekonomicznych gminy,
- zapewnienie warunków do ujawnienia kolejnych świadectw dziedzictwa kulturowego gminy - rozpoznanie archeologiczne,
- dążenie do kontynuacji charakterystycznych dla zabytkowej architektury północnego Mazowsza rozwiązań w kształtowaniu współczesnej architektury, stanowiącej uzupełnienie zabudowy historycznej.

Uchwałą Nr 71/XIII/11 Rady Gminy Rościszewo z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia „**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rościszewo**” w zakresie zmiany zatwierdzonego Uchwałą Nr 154/XXIV/02 Rady Gminy Rościszewo z dnia 22 sierpnia 2002 r. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rościszewo, przystąpiono do jego zmiany. Studium jest w trakcie opracowywania.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Dla terenów położonych w gminie Rościszewo nie ma obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Rada Gminy Rościszewo podjęła Uchwałę Nr 211/XXXVIII/2018 w dniu 23 marca 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Rościszewo; zakres planu obejmuje obszar gminy w granicach administracyjnych.

6.1.3. Dokumenty inne

Dokumentem opracowanym na poziomie gminy i związanym z problematyką ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest także:

1. Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie gminy Rościszewo.

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych na terenie gminy Rościszewo, opracowany został w 2010 r. i uzgodniony z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Szefem Obrony Cywilnej Powiatu Sierpeckiego. Zawiera informacje o spodziewanych realnych zagrożeniach zabytków (pożar, powódź i ulewa, wichura, katastrofa budowlana, rabunek i akty wandalizmu, atak terrorystyczny i konflikt zbrojny), koncepcję działań związanych z ochroną zabytków w przypadku wystąpienia tych zagrożeń w zakresie planowania, przygotowania i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem a także informacje dotyczące organizacji łączności i alarmowania oraz schemat przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania.

6.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy

6.2.1 Zarys historii obszaru gminy

Obecnie gmina Rościszewo położona jest w północnej części powiatu sierpeckiego, który przynależy do województwa mazowieckiego. Krajobraz gminy tworzą równinne tereny, które przecina górny bieg rzeki Skrwy tworząc malownicze doliny.

Ślady obecności osadnictwa na terenach obejmujących dzisiejszą gminę Rościszewo sięgają do epok pradziejowych. Z okresu neolitu pochodzą ślady osadnictwa znajdujące się na terenach następujących miejscowości: Puszcza, Września, Pianki, Zamość Nowy, Rościszewo, Polik, Rumunki, Rzeszotary-Stara Wieś. Różnorodność znalezisk archeologicznych pochodzących z wielu epok i kultur dowodzi bogatej historii terenów

miejsowości Rościszewo i okolic oraz jest świadectwem ciągłości osadnictwa od pierwszych wzmianek i śladów na jej temat.

Warto zaznaczyć skąd pochodzi sama nazwa miejscowości Rościszewo, prawdopodobnie wzięła się od starosłowiańskiego imienia „Rościśław” lub skróconej jego wersji „Rościsz”. Pierwsze wzmianki pochodzą z kronik z końca XIV wieku o ufundowaniu pierwszej parafii w Rościszewie i wzniesionym wówczas pierwszym kościele w stylu gotyckim. Do XVIII wieku dobrami rościszewskimi zarządzali Rościszewscy, którzy posługiwali się herbem Junosza; następnie wieś przeszła we władanie Jeżewskich herbu Jastrzębiec. Dzisiejszy herb gminy swój wygląd zawdzięcza tym dwóm zasłużonym rodom, których przedstawiciele zarządzali tymi terenami. W drugiej połowie XVII wieku Józef Jeżewski – stolnik płocki i ówczesny właściciel terenów Rościszewa – ufundował w 1781 roku murowany kościół świętego Józefa oraz wznosił barokowy dworek i założył park. W tym samym czasie w Łukomiu wzniesiono drewniany kościółek świętej Katarzyny. Latem 1827 roku gościem polskiego generała Benedykta Jeżewskiego w rościszewskim dworku był Fryderyk Chopin, który razem z hrabią Zboińskim podróżował do Szafarni. W czasie powstania styczniowego patriotyczną postawą odznaczył się w szczególności miejscowy proboszcz Jan Gronkiewicz, który za odczytanie parafianom odezwy Rządu Narodowego został skazany przez władze carskie na 10 lat katorgi. Z tamtego okresu pochodzi informacja na temat pierwszego wójta gminy Jana Sawickiego oraz pierwszej szkoły, do której chodziło około 60 dzieci. Zaangażowanie i patriotyczne nastawienie społeczeństwa gminy w działania związane z I wojną światową doprowadziły do wielu zniszczeń głównie w miejscowościach Polik, Stopin, Września, ale również w samym Rościszewie – dworek. W okresie międzywojenny gmina obejmowała teren 30 miejscowości i zamieszkiwało ją około 4,5 tysiąca osób. Wówczas w 1928 roku mieszkańcy Rościszewa założyli Ochotniczą Straż Pożarną, która działa do dnia dzisiejszego. Lata II wojny światowej nie oszczędziły od tragedii również gminy Rościszewo. W 1940 roku w lasach katyńskich bestialsko zamordowano Żołnierza Wojska Polskiego podporucznika Kazimierza Pstrągowskiego, który zamieszkiwał Rościszewo. 18 kwietnia 1942 roku mieszkańcy gminy byli świadkami krwawej historii, wówczas na terenie zespołu dworsko-parkowego w Rościszewie odbyła się egzekucja 14 żołnierzy Armii Krajowej – bohaterów i mieszkańców gminy. Symbolem tych wydarzeń jest Pomnik Walki i Męczeństwa na terenie parku

Uchwałą Rady Gminy został ustanowiony herb gminy Rościszewo. Składa się na niego tarcza szpiczaste ukształtowana u dołu, która została poziomo przedzielona na dwie równe części. W górnym czerwonym polu widnieje baran widoczny z jego lewego boku, natomiast w dolnym umieszczono na błękitnym polu podkowę ustawioną końcami do góry, a w jej środku złoty krzyż. Swój wygląd herb zawdzięcza właścicielom, którzy przed wiekami władali terenami gminy Rościszewo. Byli to Rościszewscy, w których herbie znajdował się baran, natomiast podkowa z krzyżem stanowiła część herbu rodziny Jeżewskich.

6.2.2 Środowisko kulturowe

Środowisko kulturowe to przestrzeń przeobrażona, w której widoczne są skutki działalności ludzkiej o walorach kulturowych. Stanowi łączne dzieło przyrody i człowieka, odzwierciedla rozwój społeczeństwa i terenów osiedleńczych, kształtowanych z uwzględnieniem uwarunkowań społecznych, ekonomicznych oraz wynikających z naturalnego otoczenia.

Na terenie gminy Rościszewo cenne walory środowiska kulturowego powiązane są głównie z zespołami dworsko-parkowymi oraz zespołami kościelnymi i ich otoczeniem. Jego elementami są:

- Zachowane w dobrym stanie krajobrazy z cennymi zespołami kościelnymi w Rościszewie i Łukomiu. Elementy składowe tych zespołów: kościoły, dzwonnice i ich najbliższe otoczenie są dobrze zachowane i świadczą o historycznym rodowodzie miejscowości.
- Zespoły dworsko – parkowe w Rościszewie i Łukomiu.

6.2.3 Zabytki nieruchome

O historii gminy Rościszewo świadczą zabytkowe obiekty znajdujące się na jej terenie. Są one ważne nie tylko pod względem historycznym, ale również kulturowym, społecznym i artystycznym.

Na terenie gminy Rościszewo najliczniejszą grupę zabytków nieruchomych stanowią **obiekty sakralne**, do których zaliczyć należy kościoły, dzwonnice oraz otoczenie kościoła, brama i ogrodzenie. Na terenie gminy znajduje 6 obiektów zabytkowych o charakterze sakralnym, w tym 2 kościoły parafialne:

- p.w. św. Józefa w Rościszewie,
- p.w. św. Katarzyny w Łukomiu

z przynależnymi do nich dzwonicami oraz otoczeniem, ogrodzeniem i bramą przy kościele p.w. św. Józefa w Rościszewie.

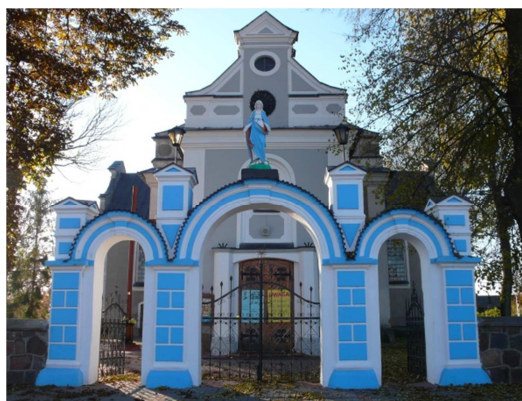
Ilustracja 1. Kościół parafialny w Rościszewie

Kościół parafialny p.w. św. Józefa w Rościszewie zbudowany w 1781 roku przez generała wojsk koronnych Benedykta Józefa Jeżewskiego (ówczesnego właściciela wsi). Konsekracja świątyni odbyła się w 1785 roku. Budynek świątyni odnowiono w latach 1902 -1903. W 1932 roku kościół powiększono o prezbiterium i zakrytą, wówczas powstała również polichromia wykonana przez S. Tarnowskiego. Stylistykę kościoła określa się jako barokową. Usytuowany jest w centralnej części wsi, około 250 m na

południe od zespołu dworsko – parkowego. Murowany, ceglany, otynkowany kościół jednonawowy z transeptem w którego ramionach mieszczą się kaplice, wzniesiony jest na kamiennej podmurówce. Kościół posiada wydłużony korpus z wysokim dachem dwupołaciowym. Elewacje są umieszczone na niewysokim cokole z płaskimi podziałami ramowo – płycinowymi zaznaczonymi jedynie w tynku, zwieńczone gzymsem.

Ilustracja 2. Dzwonnica w Rościszewie

Ilustracja 3. Brama przy kościele w Rościszewie

Dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Józefa w Rościszewie została wzniesiona w momencie rozbudowy kościoła w 1932 roku w stylu neobarokowym. Usytuowana została w południowo – wschodnim narożniku ogrodzenia kościelnego. Dzwonnica wymurowana jest z tynkowanej cegły, na planie prostokąta, zwieńczona czterospadowym dachem. Elewacje usytuowane są na niewysokim cokole, ujęte w narożnikach płaskimi lizenami oraz zwieńczone gzymsem. Okna są wysokie o łuku zamkniętym, w białonych opaskach. Zwieńczenie dachu stanowi żelazny, kuty krzyż. Dzięki środkom pozyskanym z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2019 roku został przeprowadzony remont dzwonnicy.

Brama i ogrodzenie przy kościele parafialnym p.w. św. Józefa w Rościszewie wybudowane na początku XX w. w stylu neobarokowym. Brama jest trójosiowa, wzniesiona na czterech rustykowanych filarach zamkniętych łukami. Środkowa oś jest wyższa, zwieńczona postumentem Najświętszej Marii Panny. Ogrodzenie kościelne wykonano z kamienia polnego.

Otoczenie kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w promieniu 50 m w Rościszewie.

Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny w Łukomiu zbudowany w 1761 roku z fundacji M. Kampnhausenowej. W II połowie XIX w. kościół rozbudowano, przedłużając część zachodnią wraz z budową wieży i kruchty. Świątynia jest orientowana, drewniana o konstrukcji zrębowej, na kamiennej podmurówce. Wnętrze kościoła utrzymane jest w stylistyce barokowej, z jednym średniowiecznym elementem w postaci późnogotyckiego krucyfiksu na belce tęczowej. Świątynia usytuowana jest we wschodniej części wsi. Kościół jest trójnawowy, jednowieżowy z węższym prezbiterium i wąską kruchtą.

Ilustracja 4. Kościół parafialny w Łukomiu

Ilustracja 5. Dzwonnica w Łukomiu

Artykulację ścian na zewnątrz stanowi pionowe, oszalowanie i odcinkowe okna oraz podokapowy gzyms. W 2019 roku przy wsparciu finansowym Kurii Diecezji Płockiej oraz Urzędu Gminy Rościszewo wymieniono pokrycie dachowe i odmalowano drewnianą elewację.

Dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Katarzyny w Łukomiu została wzniesiona w II połowie XIX w., prawdopodobnie w momencie rozbudowy kościoła. Usytuowana jest po północno – zachodniej stronie kościoła. Dzwonnica drewniana z dwuspadowym dachem krytym blachą z dodatkowym czterosпадowym zadaszeniem dzwonów.

Na terenie gminy Rościszewo znajdują się również pozostałości **założeń dworskich** do których zaliczyć należy:

- dwór murowany w Rościszewie,
- spichlerz w Rościszewie,
- stajnię w Rościszewie,
- dwór drewniany w Łukomiu.

Ilustracja 6.
Dwór w Rościszewie

Dwór murowany w Rościszewie powstał pod koniec XVIII w. dla ówczesnych właścicieli wsi - Jeżewskich. Jego bryła zmieniała się w wyniku licznych przebudów w XIX w. i XX w.. Wzniesiony został w stylu barokowym. Jest to obiekt parterowy, trójskrzydłowy, murowany z cegły, otynkowany na fundamentach kamiennych, częściowo podpiwniczony. Korpus główny wzniesiony został na planie wydłużonego prostokąta z wysokim dachem dwuspadowym, z dobudowanymi prostopadle skrzydłami o dachach dwuspadowych niższych od dachu budynku głównego. Obecnie obiekt stanowi własność gminy, jest po gruntownym remoncie, zachowany w bardzo dobrym stanie. W skład tego założenia dworskiego wchodzi również **spichlerz** usytuowany po północnej stronie dworu. Powstał pod koniec XIX w. podczas rozbudowy dworu. Wzniesiony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, murowany głównie z kamieni polnych i częściowo cegły na otynkowanym cokole, kryty dachem półszczytowym. Obecnie obiekt nie pełni żadnej funkcji użytkowej, stanowi własność gminy i opracowany został dla niego projekt adaptacji zabytkowego obiektu na salę chopinowską. Elementem kompleksu zabudowań zespołu dworsko – parkowych była również **stajnia**; budynek ten obecnie nie istnieje.

Ilustracja 7. Dwór w Łukomiu

Dwór drewniany w Łukomiu powstał w I połowie XIX w.. Dwór usytuowany w południowo – zachodniej części wsi, zwrócony elewacją frontową na północ. Budynek jednokondygnacyjny, drewniany o konstrukcji zrębowej, posadowiony na fundamentach kamiennych, częściowo podpiwniczony od strony wschodniej. Wzniesiony na planie wydłużonego prostokąta, kryty dachem naczółkowym. Elewacje na niewysokiej podmurówce, zwieńczone gzymsem podokapowym. W siedmioosiowych elewacjach: frontowej i tylnej, na środku umieszczono ganki. Na początku XX w. dwór był własnością prywatną, następnie po II wojnie Światowej w dworku mieściła się szkoła aż do lat 90-tych XX w. Obecnie stanowi własność prywatną.

Założenia dworskie w Rościszewie i w miejscowości Łukomie stanowią elementy zespołów dworsko-parkowych z zachowanymi **założeniami parkowymi**.

Park w Rościszewie powstał w II połowie XVIII w., zajmuje powierzchnię około 2,8 ha. Położony jest w centrum wsi, otoczony zabudową mieszkaniową i drogami. Aleja dojazdowa obsadzona szpalerem kasztanowców usytuowana jest na osi głównej dworu w części wschodniej założenia parkowego. Część centralną parku tworzy układ wodny oraz aleja lipowo – grabowa, natomiast od zachodu i północy znajdują się sady owocowe otoczone szpalerami drzew liściastych. Układ komunikacyjny na terenie parku tworzą alejki spacerowe z mostkami nad kanałami wodnymi. Park posiada w większości drzewostan liściasty, występują głównie jesion pospolity, grab i lipa drobnolistna. Na terenie parku znajdują się cenne drzewa pomnikowe takie jak: klon jawor o obwodzie 286 cm, lipa drobnolistna o obwodzie 370 cm, dwa graby o obwodach 220 cm i 259 cm oraz fragmenty alei lipowej z okazami o obwodach od 202 cm do 252 cm. Znaczną część starodrzewu stanowią również kasztanowce. Wśród gatunków iglastych występuje jeden świerk srebrny i trzy żywotniki. Dużą część drzewostanu stanowią również drzewa owocowe, głównie jabłonie i grusze w dawnych odmianach o rozłożystych, malowniczych koronach. Park jest w dobrym stanie zachowania, regularnie wykonywane są prace pielęgnacyjne i uzupełniające nasadzenia. W 2019 roku zasadzono 7 nowych drzew – kasztanowców zwyczajnych.

Ilustracja 8.
Park w Rościszewie

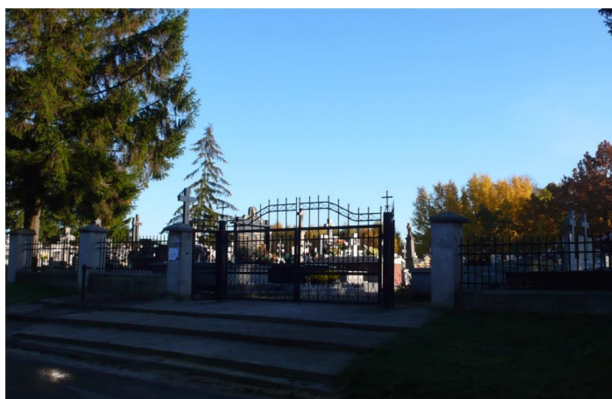
Ilustracja 9.
Park w Łukomiu

Park w Łukomiu powstał na przełomie XIX i XX w., zajmuje powierzchnię około 3,7 ha. Położony jest na wysokim brzegu rzeki Skrwy, na jego terenie brak zbiorników wodnych. Stanowi on przykład ogrodu użytkowego z minimalnym układem dekoracyjno –

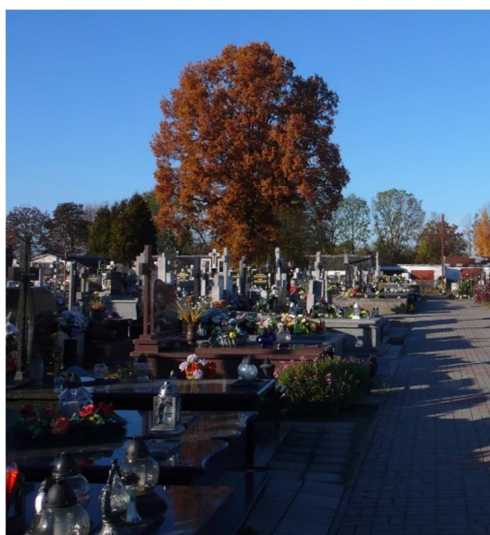
wypoczynkowym. Ogród ma kształt wydłużonego prostokąta w układzie kwaterowym i usytuowany jest po południowej stronie drewnianego dworu, do którego od strony północnej prowadzi aleja obsadzona szpalerami kasztanowców. Po południowej stronie dworu znajduje się gazon obsadzony świerkami oraz krzewami. W zachodniej części założenia parkowego znajduje się sad, w części południowej boisko sportowe o nawierzchni trawiastej. Park posiada dość zróżnicowany drzewostan, przeważają gatunki liściaste głównie: lipa drobnolistna i grab pospolity oraz jabłonie. Wśród gatunków iglastych występuje głównie świerk zwyczajny.

Do zabytków objętych ochroną należą również **cmentarze**, które są nieodzowną częścią funkcjonowania każdego społeczeństwa. Poszanowanie dla zmarłych i pamięć o nich na stałe wpisała się do tradycji terenów Polski, a miejsca pochówków stanowią nierozzerwalną część krajobrazu kulturowego. Na terenie gminy znajdują się 2 cmentarze, są to:

- cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki w Rościszewie,
- cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki w Stopinie.

Ilustracja 10. Cmentarz w Stopinie

Ilustracja 11. Cmentarz w Rościszewie

Cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki w Rościszewie, założony został na przełomie XIX i XX wieku. Zajmuje on powierzchnię około 1,0 ha. Położony jest na południu miejscowości, po północnej stronie drogi wojewódzkiej prowadzącej z Sierpca do Żuromina. Został zaprojektowany w kształcie prostokąta z jedną prostopadłą do

bramy, główną alejką zakończoną drewnianym krzyżem i jedną przecinającą ją alejką poprzeczną. Całość układu jest regularna i czytelna. Najstarszy istniejący nagrobek Czesławy Malanowskiej pochodzi z 1910 roku.

Cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki w Stopinie, założony został pod koniec XIX wieku. Zajmuje on powierzchnię około 0,5 ha. Położony jest nad rzeką Skrwą, po południowej i zachodniej stronie drogi z Rościszewa do Łukomia. Został zaprojektowany w kształcie prostokąta z jedną prostopadłą do bramy główną alejką zakończoną ołtarzem połowym i jedną przecinającą ją alejką poprzeczną. Całość układu jest regularna i czytelna. Najstarszy istniejący nagrobek Teofilii Pawłowskiej pochodzi z 1898 roku. Nieliczny drzewostan tworzą głównie drzewa iglaste.

Do obiektów zabytkowych zaliczały się również nieistniejące obecnie **chałupy drewniane**, które znajdowały się w miejscowościach: Łukomie i Rzeszotary - Zawady.

Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy Rościszewo zamieszczono w Załączniku nr 1 do niniejszego opracowania.

6.2.4 Zabytki ruchome

Na terenie gminy Rościszewo znajdują się liczne zabytki ruchome wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa mazowieckiego. Są to elementy wystroju i wyposażenia wewnątrz zabytkowych kościołów:

- kościoła parafialnego p.w. św. Józefa w Rościszewie:
 - barokowy relikwiarz,
 - barokowa ambona,
 - późnoklasycystyczny nagrobek dzieci rodziny Hemplów.
- kościoła p.w. św. Katarzyny w Łukomiu:
 - późnogotycki krucyfiks,
 - barokowy zamek w drzwiach z prezbiterium do zakrystii,
 - barokowy ołtarz główny i neobarokowe ołtarze boczne,
 - barokowe obrazy,
 - barokowy kocioł muzyczny,
 - barokowe lichtarze,
 - barokowy ornat,
 - barokowy lichtarz na paschał,
 - barokowe kociołki na wodę święconą,
 - barokowa ambona,
 - regencyjna monstrancja,
 - klasycystyczna szafa zakrystyjna,
 - klasycystyczne: szafa i komoda na ornaty,
 - ludowa rzeźba Chrystusa do grobu,
 - ludowa rzeźba Matki Boskiej Skępskiej.

Pochodzą one z różnych okresów, najstarszy z nich to późnogotycki krucyfiks z XVI w. wykonany z polichromowanego drewna przez nieznanego autora i umieszczony na belce tęczowej.

Z dokumentacji znajdującej się u wojewódzkiego konserwatora zabytków wynika, że liczba zabytków ruchomych była większa niż obecnie. Niektóre z nich uległy jednak zniszczeniu, jak np. kielichy mszalne i monstrancja, krucyfiks, lampa wieczna, manierystyczny obraz i barakowa szafa zakrystyjna.

6.2.5 Zabytki archeologiczne

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktmami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Na terenie gminy Rościszewo znajduje się 212 stanowisk archeologicznych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków archeologicznych, w tym 14 stanowisk archiwalnych (niezweryfikowanych i niepotwierdzonych w terenie).

Żadne spośród wszystkich 212 stanowisk archeologicznych nie zostało wpisanych do rejestru zabytków.

Gmina została podzielona na 7 obszarów AZP:

- **Obszar APZ 41 – 54** do którego należą miejscowości:
 - Puszcza – 1 stanowisko,
 - Łukomie – 9 stanowisk,
 - Topiąca – 4 stanowiska,
 - Puszcza – 11 stanowisk,
 - Września – 8 stanowisk,
 - Pianki – 10 stanowisk;
- **Obszar APZ 42 – 53** do którego należą miejscowości:
 - Babiec Wiączanki – 2 stanowiska;
- **Obszar APZ 42 – 54** do którego należą miejscowości:
 - Borowo – 14 stanowisk,
 - Babiec Piaseczny – 11 stanowisk,
 - Bryski – 3 stanowiska,
 - Huta Łukomska – 2 stanowiska,
 - Łukomie – 27 stanowisk,
 - Stopin – 8 stanowisk,
 - Września – 2 stanowiska,
 - Babiec Rżały – 9 stanowisk,
 - Babiec Wiączanki – 10 stanowisk,

- Zamość Nowy – 7 stanowisk,
 - Zamość – 1 stanowisko,
 - Rościszewo – 15 stanowisk,
 - Polik – 9 stanowisk,
 - Pianki – 3 stanowiska;
- **Obszar APZ 42 – 55** do którego należą miejscowości:
 - Lipinki – 4 stanowiska,
 - Rzeszotary-Zawady – 5 stanowisk,
 - Rumunki – 4 stanowiska,
 - Rościszewo – 1 stanowisko,
 - Polik – 3 stanowiska;
 - **Obszar APZ 43 – 54** do którego należą miejscowości:
 - Zamość – 5 stanowiska,
 - Kuski – 3 stanowiska,
 - Śniedzanowo – 4 stanowiska,
 - Babiec Piaseczny – 3 stanowiska;
 - **Obszar APZ 43 – 55** do którego należą miejscowości:
 - Rzeszotary-Stara Wieś – 2 stanowiska,
 - Rzeszotary-Chwały – 5 stanowisk,
 - Rzeszotary-Górtaty – 3 stanowiska,
 - Kuski – 3 stanowiska,
 - Komorowo – 1 stanowisko.

Zabytki archeologiczne znajdujące się na terenie gminy reprezentują różne epoki: kamienia, brązu, starożytności, średniowiecza oraz nowożytności. Są to ślady osadnictwa, osady, obozowiska, ślady produkcji, huta żelaza, huta szkła, grodzisko i skarb.

Zabytki archeologiczne na terenie gminy reprezentują również różne kultury, między innymi kulturę trzciniecką, pucharów lejkowatych, przeworską, łuzyczką, prapolską i ceramiki sznurowej.

Najstarsze zabytki archeologiczne to ślady osadnictwa pochodzące z epoki kamienia znajdujące się w miejscowościach: Puszcza, Pianki, Babiec Piaseczny, Babiec Wiączniki, Rościszewo, Stopin, Polik, Łukomie oraz z okresu mezolitu, neolitu i epoki brązu. Do najstarszych zabytków archeologicznych należą również odkryte w miejscowościach Puszcza i Łukomie osady pochodzące z okresu mezolitu oraz w miejscowości Rzeszotary-Stara Wieś osada z okresu neolitu.

Jednym z cenniejszych odkryć archeologicznych, które miało miejsce w miejscowości Babiec Piaseczny, było znalezienie dużej ilości cennych monet z XVII wieku.

Najliczniejszą grupę wśród zabytków archeologicznych stanowią ślady osadnictwa oraz osady. Mniej liczne są stanowiska archeologiczne o funkcji obiektu określonej jako obozowisko, grodzisko, huta szkła, huta żelaza, ślad produkcji.

Znaczną część stanowisk stanowią stanowiska pradziejowe „nieokreślone” oraz pochodzące z okresu średniowiecza i okresu nowożytnego.

Wszystkie stanowiska archeologiczne znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych zostały ujęte w Gminnej ewidencji zabytków, dla wszystkich sporządzone zostały karty adresowe. Stanowiska nie potwierdzone w terenie opisano w kartach adresowych jako archiwalne.

Wykaz stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy Rościszewo zamieszczono w Załączniku nr 2 do niniejszego opracowania.

6.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
 - 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytki nieruchomości i zabytki ruchome; nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum lub wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Na terenie gminy Rościszewo prawną formą ochrony objęte są obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków; są to następujące obiekty:

- **Łukomie:**
 - dwór drewniany, nr rej. **499**,
 - park podworski, nr rej. **499**,
 - dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Katarzyny, nr rej. **436**,
 - kościół parafialny p. w. św. Katarzyny, nr rej. **436**.
- **Rościszewo:**
 - brama i ogrodzenie przy kościele parafialnym p. w. św. Józefa, nr rej. **30/101W**,
 - dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Józefa, nr rej. **30/101W**,
 - kościół parafialny p. w. św. Józefa, nr rej. **30/101W**,
 - otoczenie kościoła parafialnego p. w. św. Józefa w promieniu 50 metrów, nr rej. **30/101W**,
 - dwór murowany, nr rej. **29/100**,

- park podworski, nr rej. **29/100**,
- spichlerz, nr. rej. **470**,

Na terenie gminy Rościszewo nie występują takie formy ochrony zabytków jak pomniki historii, parki kulturowe oraz formy ochrony ustalone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz innych decyzjach określonych w ustawie.

6.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gmina Rościszewo posiada Gminną Ewidencję Zabytków opracowaną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości oraz stanowisk archeologicznych.

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 17 obiektów zabytkowych, dla 13 istniejących sporządzono karty adresowe, z których 11 jest wpisanych do rejestru zabytków. Karty adresowe Gminnej Ewidencji Zabytków obejmują m.in.: zespoły dworsko – parkowe i zespoły kościelne. Osiem obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy stanowi własność kościelną, pięć prywatną, cztery to własność komunalna.

Na terenie gminy Rościszewo znajduje się 212 stanowisk archeologicznych, żadne spośród nich nie zostało wpisane do rejestru zabytków. Ponadto 14 stanowisk nie zostało zweryfikowanych w terenie. Dla wszystkich stanowisk archeologicznych sporządzono karty adresowe.

Część dotycząca zabytków nieruchomości została przyjęta Zarządzeniem Nr 29/2016 Wójta Gminy Rościszewo z dnia 15 listopada 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu gminy Rościszewo.

7 OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Aby móc określić strategiczne cele priorytetowe oraz kierunki działań i zadania w ramach Programu opieki nad zabytkami, niezbędne jest wykonanie analizy mocnych oraz słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń płynących z otoczenia zewnętrznego. W tym celu posłużono się analizą SWOT, której nazwa jest akronimem angielskich słów:

- *strengths* (**mocne strony**),
- *weaknesses* (**słabe strony**),
- *opportunities* (**szanse** potencjalne lub zaistniałe w otoczeniu),
- *threats* (**zagrożenia** prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu).

Analiza ta umożliwia uporządkowanie czynników wewnętrznych i zewnętrznych oraz dokonanie oceny i określenie co może pomóc w realizacji celów (mocne strony i szanse) a co może być przeszkodą, którą należy przezwyciężyć lub zminimalizować dla osiągnięcia pożądanego rezultatu.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. Występowanie na terenie gminy cennych zespołów dworsko – parkowych. 2. Dobry stan zachowania zabytkowych zespołów dworsko – parkowych. 3. Korzystne położenie w sąsiedztwie dużych aglomeracji miejskich: Płock, Warszawa i Toruń oraz dość korzystny układ komunikacyjny w relacjach wewnętrznych i w powiązaniu z obszarami sąsiednimi w skali regionalnej, stwarzające dogodne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji oraz promocji zasobów dziedzictwa historycznego i kulturowego. 4. Uwzględnienie zagadnień dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym gminy: w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. 5. Partnerskie podejście władz gminy do rozwiązywania wspólnych problemów. 6. Przynależność gminy do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Sierpeckie Partnerstwo” 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nieliczne obiekty zabytkowe tworzące zasoby dziedzictwa kulturowego gminy. 2. Brak oznaczeń i tablic informacyjnych dotyczących większości obiektów zabytkowych. 3. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna: baza noclegowa, gastronomiczna, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, propagująca walory kulturowe gminy. 4. Ograniczony budżet gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Możliwość pozyskania środków finansowych na ochronę dziedzictwa kulturowego z różnych źródeł – unijnych, państwowych, samorządowych na poziomie województwa. 2. Rosnąca rola samorządu lokalnego oraz wojewódzkiego polegająca na uwzględnianiu problemów dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami w strategiach, programach i planach rozwoju. 3. Korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej, edukacyjnej. 4. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako elementu promocji gminy. 5. Położenie zabytkowego kościoła w Łukomiu na „Szlaku drewnianej architektury sakralnej – Pętla płocka”. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak wystarczających środków finansowych na potrzeby związane z ochroną i opieką nad zabytkami w gminie Rościszewo. 2. Niewystarczające wykorzystanie funduszy z Unii Europejskiej na ochronę dziedzictwa kulturowego oraz niedostateczna aktywizacja w pozyskiwaniu środków unijnych przez właścicieli prywatnych i instytucje kościelne. 3. Wzrost liczby zadań zleczanych gminom bez odpowiedniego wsparcia finansowego.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Rościszewo, problemów, mocnych stron, szans i zagrożeń w rozwoju gminy, sformułowano 3 cele strategiczne niezbędne do realizacji w ramach gminnego programu opieki nad zabytkami. Zostały one opisane w rozdziale 8 niniejszego opracowania.

8 ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2020 - 2023 jest dokumentem określającym politykę samorządu gminnego w zakresie sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Jest on aktualizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Rościszewo na lata 2016 - 2019 przyjętego Uchwałą Nr 92/XVI/2016 Rady Gminy Rościszewo z dnia 30 marca 2016 r..

Głównym zamierzeniem Programu jest stworzenie warunków dla kreowania i realizowania zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy i społeczny.

Układ zamierzeń zawartych w Programie ma charakter hierarchiczny. Budują go następujące elementy: priorytety, kierunki działań i przyporządkowane im zadania. Przyjęta w Programie struktura powiązań poszczególnych elementów przedstawiona została w formie tabelarycznej zamieszczonej w rozdziale 8.1. niniejszego opracowania.

Świadome zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego stanowi podstawę wykorzystania jego potencjału dla rozwoju gminy. Włączając dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy, w zagospodarowaniu i eksploatacji obiektów zabytkowych trzeba pamiętać o zachowaniu priorytetu ochrony dziedzictwa. Wymagana jest przy tym zmiana świadomości społeczeństwa w kwestii ochrony szeroko pojętej przestrzeni kulturowej jako dobra publicznego, ale także umiejętne wykorzystania obiektów zabytkowych z możliwością uzyskania korzyści dla ich właścicieli.

Przy określaniu strategicznych obszarów opieki nad zabytkami w gminie Rościszewo, uwzględniono diagnozę stanu środowiska kulturowego oraz zapisy analizy SWOT. Dokonano identyfikacji konfliktów i zagrożeń przestrzeni kulturowej, następnie ustalono priorytety polityki samorządu gminnego w sferze opieki nad zabytkami oraz sformułowano kierunki działań, którym przyporządkowane są zadania służące realizacji wyzwań dotyczących ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego.

W Programie Opieki nad Zabytkami gminy Rościszewo na lata 2016 - 2019 wyznaczono trzy główne priorytety oraz przypisane im kierunki działań i zadania:

Priorytet I : Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno -
gospodarczego gminy

Kierunki działań:

- Zapobieganie procesowi degradacji zabytków i tworzenie warunków do poprawy stanu ich zachowania
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne
- Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Priorytet II : Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunki działań:

- Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunki działań:

- Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy
- Promocja i kreowanie produktów turystyki kulturowej

Większość z nich ma charakter długofalowy i nie została zrealizowana w okresie obowiązywania programu. W związku z powyższym pozostają one do realizacji w kolejnych latach.

Gmina Rościszewo, w zależności od posiadanych środków finansowych, sukcesywnie realizuje określone w Gminnym programie opieki nad zabytkami na lata 2016-2019 priorytety, kierunki działań i zadania. W latach 2016 - 2019 zrealizowano w ramach poszczególnych określonych w programie priorytetów następujące zadania:

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy:

- udzielono pomocy doradczej i merytorycznej w złożeniu wniosku aplikacyjnego oraz prowadzeniu dokumentacji związanej z pracami remontowo – konserwacyjnymi w zabytkowej dzwonnicy przy kościele p.w. św. Józefa w Rościszewie,
- przekazano (w ramach wsparcia i pomocy na uzyskanie dofinansowania) dotację na wymianę pokrycia dachowego na zabytkowym kościele p.w. św. Katarzyny w Łukomiu w kwocie 20 000 zł,
- wykonano prace konserwatorskie przy elewacji w zabytkowym dworku w Rościszewie,
- zainstalowano iluminacje zwiększającej ekspozycję i atrakcyjność kościołów na terenie gminy Rościszewo,
- rozpoczęto wdrażanie wprowadzenia oznaczeń i tablic informacyjnych przy obiektach zabytkowych poprzez umieszczenie ich przy zabytkowym dworku w Rościszewie,
- corocznie nawiązywano współpracę z urzędem pracy w zakresie pozyskania około 10 osób bezrobotnych do prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych przy zabytkach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie, w okresie od maja do października.

Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- wyrażono sprzeciw przy wydaniu decyzji o warunkach zabudowy na budowę masztu telekomunikacyjnego, którego lokalizacja określona była w bezpośrednim sąsiedztwie dworku w Rościszewie.

Priorytetu III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

- zamieszczono informacje i opisy zabytków oraz ich aktualne fotografie na stronie internetowej www.roszczewo.pl, na fanpage oraz na portalu społecznościom facebook,
- w Urzędzie Gminy udostępniono pocztówki ze zdjęciami zabytków z terenu gminy Rościszewo,

- w budynku Urzędu Gminy zlokalizowana jest Izba Pamięci Fryderyka Chopina dostępna zarówno dla mieszkańców jak i osób odwiedzających Rościszewo.

Do najważniejszych zadań wykonanych przez Gminę Rościszewo w ramach realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016 - 2019 należą prace konserwatorskie elewacji dworku w Rościszewie, prace renowacyjne kościoła w Łukomiu i dzwonnicy przy kościele w Rościszewie oraz prace porządkowe w zabytkowym parku w Rościszewie. W tabeli zamieszczonej poniżej przedstawiono koszty i źródła finansowania w/w zadań.

Lata	Zrealizowane zadanie	Koszty	Źródło finansowania
2016 r.	Cięcia pielęgnacyjne w zabytkowym parku w Rościszewie		Środki własne gminy
2017 r.	---	---	---
2018 r.	Nowe nasadzenia w zabytkowym parku w Rościszewie - kasztan zwyczajny 7 szt.	3.000,00 zł	Środki własne gminy
2019 r.	Prace konserwatorskie elewacji zabytkowego dworku w Rościszewie	1.000,00 zł	Środki własne gminy
	Wymiana pokrycia dachowego oraz malowanie elewacji kościoła w Łukomiu	350.000,00 zł	Środki parafii Środki własne gminy - 20.000 zł Środki Kurii Diecezjalnej Płockiej - 20.000 zł
	Remont dzwonnicy przy kościele w Rościszewie	100.000,00 zł	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sprawozdanie z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami w latach 2016 - 2019 przedstawiono Radzie Gminy na sesji w dniu 29 listopada 2019 r..

8.1. Priorytety, kierunki działań i zadania gminnego programu opieki nad zabytkami

Priorytet I : Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	
Kierunki działań:	Zadania:
Zapobieganie procesowi degradacji zabytków i tworzenie warunków do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie bieżących prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy, między innymi kościoła i dworku w Rościszewie. • Wdrożenie opracowanego projektu adaptacji zabytkowego spichlerza na cele użyteczności publicznej znajdującego się w zasobach komunalnych; pozyskiwanie na ten cel środków z

	<p>dotacji między innymi z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prace renowacyjne związane z kościołem w Łukomiu (wymiana stolarki okiennej, termomodernizacja strychu, odgrzybianie i odrobaczanie, renowacja ołtarza głównego i ołtarzy bocznych, montaż ogrzewania elektrycznego i ogniw fotowoltaicznych). • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed niszczeniem i dewastacją. • Wspieranie i pomoc w uzyskaniu dofinansowania prac rewaloryzacyjnych i remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych i zabytkach ruchomych niebędących własnością gminy.
<p>Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanie prowadzenia bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni, cmentarzach i innych zabytkach nieruchomych. • Popularyzacja iluminacji zwiększającej ekspozycję i atrakcyjność najcenniejszych zabytków • Kontynuacja wprowadzenia oznaczeń i tablic informacyjnych o obiektach zabytkowych. • Wybudowanie drewnianej, zadaszonej sceny plenerowej w zabytkowym parku w Rościszewie.
<p>Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja współpracy z urzędami pracy w zakresie pozyskania osób bezrobotnych dla prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych i porządkowych przy zabytkach i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. • Wspieranie funkcjonowania i rozwoju Gminnego Domu Kultury • Wspieranie rozwoju muzeów lokalnych, izb pamięci, skansenów itp.
<p>Priorytet II : Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego</p>	
<p>Kierunki działań:</p>	<p>Zadania:</p>
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona ekspozycji obiektów zabytkowych poprzez wprowadzanie odpowiednich ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. • Walka z samowolami budowlanymi
<p>Priorytet III : Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości</p>	
<p>Kierunki działań:</p>	<p>Zadania:</p>
<p>Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizowanie informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy. • Rozpowszechnianie w miejscach ogólnodostępnych ulotek i folderów informacyjnych dotyczących walorów kulturowych gminy.
<p>Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udział w szkoleniach związanych z gospodarką przestrzenną w aspekcie ochrony dziedzictwa kulturowego.

<p>kulturowym gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie realizacji konkursów wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy, wystaw i innych działań edukacyjnych. • Wspieranie publikacji i popularyzacja wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników itp.) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy. • Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych) • Upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego przez system edukacji przedszkolnej i szkolnej • Współpraca ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Sierpeckie Partnerstwo” oraz Lokalną Organizacją Turystyczną nad Skrwą i Sierpinią w upowszechnianiu wiedzy o spuściźnie historycznej gminy.
<p>Promocja i kreowanie produktów turystyki kulturowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego. • Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej. • Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy. • Rozwijanie współpracy z innymi samorządami gminnymi w zakresie promocji i kreowania produktów turystyki kulturowej. • Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w gospodarczej i turystycznej promocji gminy.

9 INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podmiotem sporządzającym gminny program opieki nad zabytkami jest wójt gminy, program przyjmuje rada gminy. Realizacja programu odbywać się będzie przez działania prowadzone przez władze samorządowe. Dla osiągnięcia określonych w programie założeń konieczna jest współpraca z instytucjami i jednostkami podległymi samorządowi gminnemu oraz służbami Wojewody Mazowieckiego odpowiedzialnymi za ochronę zabytków. Celowe jest również nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz samorządem powiatowym i samorządami sąsiednich gmin. Istotne z punktu widzenia osiągnięcia założonych w programie rezultatów jest także przedsięwzięcie działań skierowanych do prywatnych właścicieli, osób lub instytucji władających obiektami zabytkowymi, w tym kościołów i związków wyznaniowych.

Do realizacji zadań określonych w Gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykorzystywane następujące instrumenty:

1. Instrumenty prawne.

Instrumenty prawne obejmują dokumenty i działania wynikające z przepisów ustawowych, szczególnie z ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, np.:

- strategię, plany rozwoju,

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje administracyjne.

2. Instrumenty finansowe.

Instrumenty finansowe to:

- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz budżetu państwa, samorządu województwa,
- dotacje i dofinansowania na prace konserwatorskie i remontowe przyznawane ze środków zewnętrznych i wewnętrznych,
- środki finansowe ze zbiorów społecznych.

3. Instrumenty koordynacji.

Instrumenty te wynikają z dokumentów samorządu województwa mazowieckiego, powiatu sierpeckiego i dokumentów samorządu gminy Rościszewo, do których zaliczyć należy między innymi:

- Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego,
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami.

Do instrumentów koordynacyjnych można włączyć także współpracę w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z ośrodkami naukowymi i akademickimi, stowarzyszeniami, kościołami itp.

4. Instrumenty społeczne.

Współpraca samorządu gminnego z organizacjami społecznymi i innymi podmiotami oparta między innymi na umowach, porozumieniach zmierzających do aktywnego włączenia się społeczności lokalnej w realizację zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Wszelkie działania samorządu gminnego o charakterze edukacyjnym i promocyjnym oraz prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5. Instrumenty kontrolne.

Instrumenty kontrolne to przede wszystkim monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sporządzane okresowo sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, aktualizacja Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz Gminnej ewidencji zabytków.

10 ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z art. 87 ust. 5 wójt sporządza, co 2 lata, sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Sprawozdanie z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami w latach 2016 - 2019 przedstawiono Radzie Gminy na sesji w dniu 29 listopada 2019 r..

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- efektywność ich wykonania.

Dla dokonania tej oceny niezbędne jest ustalenie kryteriów i wskaźników umożliwiających ocenę stopnia realizacji zadań ustalonych w programie.

Ustalono następujące kryteria prowadzenia oceny realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami z podziałem na poszczególne priorytety:

Priorytet I : Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	
Lp.	Kryteria i wskaźniki oceny:
1.	Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
2.	Wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo – konserwatorskich i rewaloryzacji obiektów zabytkowych oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom.
3.	Liczba i wartość wystąpień o uzyskanie środków zewnętrznych.
4.	Liczba działań podjętych dla zwiększenia atrakcyjności zabytków.
5.	Liczba działań związanych z oznaczeniem obiektów zabytkowych.
5.	Zakres działań i współpracy podejmowanych dla tworzenia miejsc pracy związanych z zabytkami.
6.	Wartość środków finansowych przeznaczonych na funkcjonowanie i rozwój Gminnego Domu Kultury, muzeów lokalnych, izb pamięci, skansenów itp.
Priorytet II : Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Lp.	Kryteria i wskaźniki oceny:
1.	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu obiektów zabytkowych.
2.	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu uwzględniających ochronę ekspozycji obiektów zabytkowych.
Priorytet III : Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Lp.	Kryteria i wskaźniki oceny:
1.	Sposób i zakres udostępnienia informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy.
2.	Sposób i zakres udostępniania w miejscach ogólnodostępnych informacji dotyczących walorów kulturowych gminy.
3.	Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.
4.	Liczba opracowanych, wydanych publikacji, w tym ulotek, folderów promocyjnych, map, przewodników itp.
5.	Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych i popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym gminy

6.	Liczba i długość utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych itp.
7.	Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
8.	Sposób i zakres współpracy z innymi samorządami gminnymi, stowarzyszeniami itp. w zakresie promocji i kreowania produktów turystyki kulturowej.

11 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli lub posiadaczy obowiązek sprawowania opieki nad zabytkiem, w szczególności prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.

Źródłem finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy Rościszewo mogą być:

- środki publiczne (budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- środki prywatne (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.) określając w rozdziale 7 zasady finansowania opieki nad zabytkami, w art. 73 ustala, że *„Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie (...), może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (...).”*

Szczegółowe warunki, tryb udzielania i sposób rozliczania dotacji celowej określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2017 r., poz. 1674).

Ponadto, organy samorządu terytorialnego stosują ulgi i zwolnienia przewidziane w przepisach odrębnych, do których m.in. należy zaliczyć:

- Ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. 2018 r., poz. 2204 z późn. zm.), która określa zasady udzielenia 50% bonifikaty wysokości wnoszonych opłat dla nieruchomości gruntowych wpisanych do rejestru zabytków z tytułu użytkowania wieczystego, trwałego zarządu oraz w cenie sprzedawanej nieruchomości,
- Ustawę z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalowych (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz.1445 z późn. zm.) na mocy której zwalnia się od podatku od nieruchomości grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej,
- Ustawę z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz.U. z 2017 r., poz.1892) na mocy której zwalnia się od podatku rolnego grunty wpisane do rejestru zabytków, pod

warunkiem ich zagospodarowania i utrzymania zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Źródłem finansowania ochrony i opieki nad zabytkami mogą być:

I. Środki z budżetu państwa

Dla realizacji zadań z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego można ubiegać się o wsparcie z funduszy krajowych pozostających w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Minister ogłasza na dany rok budżetowy listę programów wraz z alokacją środków finansowych. Liczba programów ogłaszanych w kolejnych latach jest zmienna. Podstawowym programem odnoszącym się do problematyki niniejszego opracowania jest:

Program „Ochrona zabytków” Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku, w ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony jest na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych – wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego – zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

Określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to jednakże wsparcie takie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznej interwencji. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie podejmowanie przez nich w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu, będące wyrazem troski i dbałości o dziedzictwo. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach programu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie między innymi następujących rodzajów zadań:

- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;

- prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków)

Do programu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Uprawnieni wnioskodawcy:

- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25.000,00 zł.

II. Dotacje celowe ze środków budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego

Dotacje przyznawane są na podstawie Uchwałą Nr 54/11 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 kwietnia 2011 roku w sprawie zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Województwa Mazowieckiego.

Rodzaje kwalifikujących się zadań:

Z budżetu Województwa Mazowieckiego mogą być udzielane dotacje celowe na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku ruchomym lub nieruchomym, jeżeli zabytek ten spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) znajduje się na stałe na terenie Województwa Mazowieckiego;
- 2) jest dostępny publicznie;
- 3) posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla mieszkańców Województwa Mazowieckiego;
- 4) jest wpisany do rejestru zabytków.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej

Uprawnieni wnioskodawcy:

- każdy podmiot, w tym jednostki samorządu terytorialnego, będący właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru, albo posiadający taki zabytek w trwałym zarządzie.
- wyłącznie podmioty, które posiadają tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. W szczególnych przypadkach, jeżeli zabytek, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. W przypadku jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Wysokość środków przeznaczonych na dotacje określa co roku uchwała w sprawie budżetu Województwa Mazowieckiego.

III. Dotacje ze środków Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych. Zasady udzielania dotacji i tryb ich rozliczania w odniesieniu do zabytków usytuowanych na terenie województwa mazowieckiego określa w drodze zarządzenia Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków. Dotacja może być udzielona na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane planowane do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź przed upływem 3 lat po ich wykonaniu na wniosek właściciela, posiadacza zabytku wpisanego do rejestru zabytków bądź osoby posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Dofinansowaniu podlegają jedynie nakłady konieczne, poniesione na przeprowadzenie wspomnianych prac. W przypadku refundacji wniosek może być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace i roboty, wymienione w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Okres ich wykonania nie może przekroczyć 3 lat. Prace, na które udzielono dotacji mogą być ponownie dofinansowane (po ponownym przeprowadzeniu) po upływie 10 lat od roku udzielenia dotacji.

Wykaz działań podlegających dofinansowaniu:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
- przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,

- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- modernizacja instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru,
- zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Wysokość udzielanych dotacji:

- do 50% nakładów,
- do 100% nakładów, w przypadku:
 - zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej, naukowej,
 - zabytku o stanie zachowania wymagającym niezwłocznego podjęcia prac,
 - zabytku wymagającego przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.
- dotacja udzielona łącznie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekroczyć 100% nakładów koniecznych poniesionych lub planowanych,
- w przypadku nie wykorzystania dotacji lub wykorzystania niezgodnie z przeznaczeniem, podmiot, który ją otrzymał, zostanie zobowiązany do jej zwrotu.

IV. Finansowanie ze środków europejskich

Szukając potencjalnych źródeł finansowania Programu należy rozważyć możliwości uzyskania dofinansowania ze środków europejskich.

Na lata 2014 – 2020 zostało utworzonych 6 głównych programów operacyjnych na poziomie kraju oraz 16 Regionalnych Programów Operacyjnych na poziomie każdego z województw. Analizie

poddano projekty, które odnoszą się przynajmniej w jednym celu do zagadnień związanych z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego.

Programem umożliwiającym finansowanie zadań związanych z ochroną i zachowaniem dziedzictwa kulturowego jest **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020**, największy program finansowany z Funduszy Europejskich. Jednym z obszarów wsparcia i rodzajów projektów możliwych do realizacji w ramach programu Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 jest :

8. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury:

- inwestycje w ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury, np. instytucji kultury, szkół artystycznych.

O dotację mogą się ubiegać następujące podmioty:

- Jednostki samorządu terytorialnego,
- Przedsiębiorstwa realizujące cele publiczne,
- Administracja publiczna,
- Służby publiczne inne niż administracja,
- Instytucje ochrony zdrowia,
- Instytucje kultury, nauki i edukacji,
- Duże przedsiębiorstwa,
- Małe i średnie przedsiębiorstwa,
- Organizacje społeczne i związki wyznaniowe.

Dofinansowane mogą być jedynie koszty kwalifikowane. Beneficjenci otrzymują dofinansowanie w formie:

- refundacji – wypłacane wsparcie stanowi zwrot całości lub części wydatków rzeczywiście poniesionych przez realizatora projektu i sfinansowanych z jego własnych środków
- lub
- zaliczki – wypłacanej na poczet planowanych wydatków.

Ostateczne rozliczenie dokonywane jest na podstawie dokumentów wskazujących na faktycznie i prawidłowo poniesione wydatki.

Ponadto finansowanie między innymi zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego umożliwia także **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020**. W ramach tego programu możliwe jest m.in. dofinansowanie inwestycji dotyczących odnawiania obiektów zabytkowych lub charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie oraz związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej dla zachowania dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich. W programie wyróżniono działania i poddziałania, m.in.:

M07. Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich.

Poddziałanie 2. Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej, obejmują one:

- Ochronę zabytków i budownictwa tradycyjnego.

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji. Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji.

Beneficjentami mogą być:

- gmina,
- instytucja kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego.

Pomoc może być przyznana jeżeli operacja:

- realizowana jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko - wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem;
- składana przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego została zaakceptowana przez tę jednostkę,
- dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.

Maksymalna wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 tys. zł na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania:

- Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej”,
- Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury.

na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 63,63% kosztów kwalifikowalnych operacji.

12 REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Realizacja i finansowanie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego została przewidziana w „Strategii rozwoju gminy Rościszewo na lata 2014 – 2020” w zakresie:

Celu strategicznego 1.

Podniesienie jakości życia na terenie Gminy Rościszewo poprzez zapewnienie sprawnej i atrakcyjnej infrastruktury społecznej i technicznej, realizowanego poprzez:

Cel operacyjny 1.1 .

Dbać o stan dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zabytków i obiektów historycznych na terenie Gminy

Realizacja i finansowanie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego odbywało się zgodnie z budżetem gminy, w którym udział w wydatkach ogółem, wydatków w Dziale 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego wynosił:

- w 2014 r. - 6,4%,
- w 2015 r. - 7,9%,
- w 2016 r. - 4,2%,
- w 2017 r. - 1,6%,
- w 2018 r. - 1,4%.

W latach 2020 - 2023 realizacja i finansowanie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się również będzie w oparciu o środki z budżetu gminy oraz uzyskane dofinansowania i dotacje.

13 BIBLIOGRAFIA.

Dokumenty:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483).
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz.2067 z późniejszymi zmianami).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153).
4. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz.506)
5. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r. Nr 5, poz. 917),
6. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 574 z późn. zm.).
7. Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 553 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1945 z późn. zm.),
9. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.),
10. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.),
11. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1614 z późn. zm.),
12. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 2204 z późn. zm.),
13. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 1983 z późn. zm.),
14. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2019 r., poz. 688 z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1170)
16. Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz.1256 z późn. zm.)
17. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 – przyjęta Uchwałą Nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. (M.P. z 2013 r., poz.378).
18. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – przyjęta Uchwałą Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz.252).
19. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 – 2022 przyjęty Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (M.P. z 2019 r., poz.808).
20. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 oraz Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020.
21. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze – przyjęta Uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.
22. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego - uchwalony Uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.,
23. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020
24. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018 – 2021 - uchwalony Uchwałą Nr 174/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego w dniu 13 listopada 2018 r.,

25. Strategia Rozwoju Gminy Rościszewo na lata 2014 – 2020 – uchwalona Uchwałą Nr 225/XLIII/14 Rady Gminy Rościszewo z dnia 18 września 2014 r. i zmieniona Uchwałą Nr 226/XLII/2018 Rady Gminy Rościszewo w dniu 1 sierpnia 2018 r.

Literatura:

1. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, pod red. Filipa Sulimierskiego, Bronisława Chlebowskiego, Władysława Walewskiego.
2. Ewidencja parku zabytkowego w Rościszewie, Biuro Geodezji Oddział Sierpecki, mgr inż. Marian Ryglewicz, Sierpc 1978 r.
3. Projekt rewaloryzacji i adaptacji zabytkowego założenia dworsko-parkowego, Izabelin 2008 r.
4. Ewidencja parku zabytkowego przy dworze w Łukomiu, Liga Ochrony Przyrody Zakład Zadrzewień i Zieleni, Pracownia Projektowa Warszawa, ul. Reja 3/5, Warszawa 1979 r.
5. Fryderyk Chopin w Rościszewie, Paweł Gąsiorowski, Sierpc 2010 r.
6. Informator dotyczący gminy Rościszewo opracowany przez Urząd Gminy Rościszewo.
7. Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Poradnik Metodyczny; Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Warszawa 2008 r.

Opracowanie:

mgr Magdalena Krakowska

mgr inż. Agnieszka Pejta

ZAŁĄCZNIK NR 1. Wykaz zabytków nieruchomych

Uwaga: kolorem czerwonym zaznaczono obiekty nieistniejące dla których nie sporządzono kart adresowych.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do rejestru	Źródło informacji o wartościach zabytkowych
1.	Łukomie	Chałupa drewniana	Łukomie 18/19		Karta ewidencyjna *)
2.	Łukomie	Chałupa drewniana	Łukomie 31		Karta ewidencyjna
3.	Łukomie	Dwór drewniany	Łukomie 62	nr 499 dec. z dnia 25.05.1979 r.	Karta ewidencyjna
4.	Łukomie	Park podworski	Łukomie 62	nr 499 dec. z dnia 25.05.1979 r.	Dokumentacja ewidencyjna **)
5.	Łukomie	Dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Katarzyny	Łukomie 28	nr 436 dec. z dnia 06.02.1978 r.	Karta ewidencyjna
6.	Łukomie	Kościół parafialny p. w. św. Katarzyny	Łukomie 28	nr 436 dec. z dnia 06.02.1978 r.	Karta ewidencyjna
7.	Rościszewo	Cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki	ul. Sierpecka		Karta cmentarza ***)
8.	Rościszewo	Brama i ogrodzenie kościoła parafialnego p. w. św. Józefa	ul. Jana Pawła 18	nr 30/101W dec. z dnia 20.01.1958 r.	Dokumentacja ewidencyjna
9.	Rościszewo	Dzwonnica przy kościele parafialnym p. w. św. Józefa	ul. Jana Pawła 18	nr 30/101W dec. z dnia 20.01.1958 r.	Karta ewidencyjna
10.	Rościszewo	Kościół parafialny p. w. św. Józefa	ul. Jana Pawła 18	nr 30/101W dec. z dnia 20.01.1958 r.	Karta ewidencyjna
11.	Rościszewo	Otoczenie kościoła parafialnego p. w. św. Józefa w promieniu 50 metrów	ul. Jana Pawła 18	nr 30/101W dec. z dnia 20.01.1958 r.	Dokumentacja ewidencyjna
12.	Rościszewo	Dwór murowany	ul. Armii Krajowej 1	nr 29/100 dec. z dnia 20.01.1958 r.	Karta ewidencyjna
13.	Rościszewo	Park podworski	ul. Armii Krajowej 1	nr 29/100 dec. z dnia 20.01.1958 r.	Dokumentacja ewidencyjna
14.	Rościszewo	Spichlerz	ul. Armii Krajowej 1	nr 470 dec. z dnia 14.11.1978 r.	Karta ewidencyjna

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do rejestru	Źródło informacji o wartościach zabytkowych
15.	Rościszewo	Stajnia	ul. Armii Krajowej 1		Karta ewidencyjna
16.	Rzeszotary - Zawady	Chałupa drewniana	Rzeszotary - Zawady 8		Karta ewidencyjna
17.	Stopin	Cmentarz grzebalny rzymsko-katolicki	Stopin		Karta cmentarza

- *) Karta ewidencyjna obiektu zabytkowego udostępniona przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Płocku
- **) Dokumentacja ewidencyjna udostępniona przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Płocku
- ***) Karta cmentarza udostępniona przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Płocku

ZAŁĄCZNIK NR 2. Wykaz stanowisk archeologicznych

Uwaga: kolorem niebieskim oznaczono archiwalne stanowiska archeologiczne

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
1.	Puszcza	41-54	1 (1)	śląd osadnictwa	N	
2.	Łukomie	41-54	2 (6)	osada	XI-XII w.	
3.	Łukomie	41-54	5 (7)	śląd osadnictwa	EK	
4.	Topiąca	41-54	6 (1)	śląd osadnictwa	EK	
5.	Łukomie	41-54	7 (8)	śląd osadnictwa	EK	
6.	Łukomie	41-54	8 (9)	osada	M	
7.	Łukomie	41-54	9 (10)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M? WŚR	
8.	Łukomie	41-54	10 (11)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M STAR WŚR	
9.	Łukomie	41-54	11 (12)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK STAR NOW	
10.	Łukomie	41-54	12 (13)	śląd osadnictwa	STAR	
11.	Topiąca	41-54	13 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M PŚR	
12.	Topiąca	41-54	14 (3)	śląd osadnictwa osada	STAR WEB	
13.	Łukomie	41-54	15 (14)	śląd osadnictwa	EK	
14.	Topiąca	41-54	16 (4)	śląd osadnictwa osada	EK NOW	
15.	Puszcza	41-54	17 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR	
16.	Puszcza	41-54	18 (3)	śląd osadnictwa	EK	
17.	Puszcza	41-54	19 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
18.	Puszcza	41-54	20 (5)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚR NOW	
19.	Puszcza	41-54	21 (6)	osada	NOW	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
20.	Puszcza	41-54	22 (7)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
21.	Puszcza	41-54	23 (8)	osada śląd osadnictwa	M NOW	
22.	Puszcza	41-54	24 (9)	śląd osadnictwa	EK	
23.	Puszcza	41-54	25 (10)	śląd osadnictwa	EK	
24.	Puszcza	41-54	26 (11)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
25.	Puszcza	41-54	27 (12)	śląd osadnictwa osada	EK NOW	
26.	Września	41-54	28 (1)	osada	NOW	
27.	Września	41-54	29 (2)	śląd osadnictwa osada	PŚR NOW	
28.	Września	41-54	30 (3)	śląd osadnictwa	PŚR	
29.	Września	41-54	31 (4)	śląd osadnictwa	NOW	
30.	Września	41-54	32 (5)	śląd osadnictwa	PŚR	
31.	Września	41-54	33 (6)	śląd osadnictwa	PŚR	
32.	Września	41-54	34 (7)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	N NOW	KPL
33.	Pianki	41-54	35 (1)	śląd osadnictwa	EK	
34.	Pianki	41-54	36 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
35.	Pianki	41-54	37 (3)	osada	NOW	
36.	Pianki	41-54	38 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	N NOW	KPL
37.	Pianki	41-54	39 (5)	śląd osadnictwa	PŚR	
38.	Pianki	41-54	40 (6)	śląd osadnictwa	PŚR	
39.	Pianki	41-54	41 (7)	śląd osadnictwa	NOW	
40.	Pianki	41-54	42 (8)	śląd osadnictwa	NOW	
41.	Pianki	41-54	43 (9)	obozowisko osada osada śląd osadnictwa	EK/M N WEB NOW	KPL

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
42.	Pianki	41-54	44 (10)	śląd osadnictwa	EK	
43.	Września	41-54	45 (8)	śląd osadnictwa	NOW	
44.	Babiec Wiączanki	42-53	23 (11)	śląd osadnictwa	PŚR	
45.	Babiec Wiączanki	42-53	24 (12)	śląd osadnictwa	WŚR	
46.	Borowo	42-54	1 (1)	grodzisko	ŚR	
47.	Babiec Piaseczny	42-54	2 (1)	skarb	XVII w.	
48.	Bryski	42-54	3 (1)	huta szkła	XVII w.	
49.	Huta Łukomska	42-54	4 (1)	śląd osadnictwa	WŚR	
50.	Huta Łukomska	42-54	5 (2)	śląd osadnictwa	NOW	
51.	Łukomie	42-54	6 (1)	osada		
52.	Łukomie	42-54	7 (2)	śląd osadnictwa	PŚR	
53.	Łukomie	42-54	8 (3)	śląd osadnictwa	ŚR/NOW	
54.	Łukomie	42-54	9 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR NOW	
55.	Łukomie	42-54	10 (5)	śląd osadnictwa	WŚR	
56.	Łukomie	42-54	11 (15)	śląd osadnictwa	NOW	
57.	Łukomie	42-54	12 (16)	śląd osadnictwa	STAR?	
58.	Łukomie	42-54	13 (17)	śląd osadnictwa	STAR?	
59.	Łukomie	42-54	14 (18)	śląd osadnictwa	P/M	cykl mazowszański
60.	Łukomie	42-54	15 (19)	śląd osadnictwa	NOW	
61.	Łukomie	42-54	16 (20)	śląd osadnictwa	STAR	
62.	Łukomie	42-54	17 (21)	śląd osadnictwa	STAR, WŚR, NOW	
63.	Stopin	42-54	18 (1)	huta żelaza		
64.	Września	42-54	19 (9)	śląd osadnictwa	PŚR	
65.	Września	42-54	20 (10)	śląd osadnictwa	NOW	
66.	Borowo	42-54	21 (2)	osada	NOW	
67.	Babiec Piaseczny	42-54	22 (3)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR? NOW	
68.	Babiec Piaseczny	42-54	23 (4)	śląd osadnictwa	STAR	
69.	Babiec Piaseczny	42-54	24 (5)	osada	PŚR/NOW	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
70.	Babiec Piaseczny	42-54	25 (6)	śląd osadnictwa osada	EK PŚR	
71.	Babiec Piaseczny	42-54	26 (7)	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	WŚR PŚR NOW	
72.	Babiec Piaseczny	42-54	27 (8)	osada osada	WŚR PŚR/NOW	
73.	Babiec Piaseczny	42-54	28 (9)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR	
74.	Babiec Piaseczny	42-54	29 (10)	osada	NOW	
75.	Babiec Piaseczny	42-54	30 (11)	śląd osadnictwa	NOW	
76.	Babiec Piaseczny	42-54	31 (2)	śląd osadnictwa	PŚR	
77.	Borowo	42-54	32 (3)	śląd osadnictwa	WŚR	
78.	Borowo	42-54	33 (4)	śląd osadnictwa	STAR	
79.	Babiec Rżały	42-54	34 (1)	śląd osadnictwa	STAR	
80.	Babiec Rżały	42-54	35 (2)	śląd osadnictwa osada osada	STAR WŚR PŚR	
81.	Babiec Rżały	42-54	36 (3)	śląd osadnictwa	NOW	
82.	Babiec Rżały	42-54	37 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚR STAR	
83.	Babiec Rżały	42-54	38 (5)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
84.	Babiec Rżały	42-54	39 (6)	osada osada	STAR PŚR	
85.	Babiec Rżały	42-54	40 (7)	śląd osadnictwa	NOW	
86.	Babiec Rżały	42-54	41 (8)	osada śląd osadnictwa	PŚR NOW	
87.	Babiec Wiączanki	42-54	42 (1)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR	
88.	Babiec Wiączanki	42-54	43 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR/NOW	
89.	Babiec Wiączanki	42-54	44 (3)	śląd osadnictwa	PŚR	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
90.	Babiec Wiączanki	42-54	45 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
91.	Babiec Rżały	42-54	46 (9)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M? STAR PŚR	
92.	Babiec Wiączanki	42-54	47 (5)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK STAR PŚR	
93.	Babiec Wiączanki	42-54	48 (6)	śląd osadnictwa	PŚR	
94.	Babiec Wiączanki	42-54	49 (7)	osada	NOW	
95.	Babiec Wiączanki	42-54	50 (8)	śląd osadnictwa	NOW	
96.	Babiec Wiączanki	42-54	51 (9)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK PŚR	
97.	Babiec Wiączanki	42-54	52 (10)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
98.	Łukomie	42-54	53 (23)	śląd osadnictwa	PŚR	
99.	Łukomie	42-54	54 (24)	śląd osadnictwa	PŚR/NOW	
100.	Łukomie	42-54	55 (25)	śląd osadnictwa	NOW	
101.	Zamość Nowy	42-54	56 (1)	śląd osadnictwa	EB	trzcieniecka
102.	Zamość Nowy	42-54	57 (2)	śląd osadnictwa	STAR	
103.	Zamość Nowy	42-54	58 (3)	osada	EB	trzcieniecka
104.	Zamość Nowy	42-54	59 (4)	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	N STAR NOW	KPL
105.	Zamość Nowy	42-54	60 (5)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR WŚR PŚR	
106.	Zamość Nowy	42-54	61 (6)	śląd osadnictwa osada	N EB	KPL trzcieniecka?
107.	Zamość Nowy	42-54	62 (7)	osada śląd osadnictwa	N/WEB WEŻ	
108.	Zamość	42-54	63 (1)	osada	EB	trzcieniecka?

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
				śląd osadnictwa	NOW	
109.	Rościszewo	42-54	64 (1)	śląd osadnictwa	NOW	
110.	Rościszewo	42-54	65 (2)	śląd osadnictwa	PŚR	
111.	Rościszewo	42-54	66 (3)	śląd osadnictwa osada	STAR PŚR	
112.	Rościszewo	42-54	67 (4)	osada	PŚR	
113.	Rościszewo	42-54	68 (5)	śląd osadnictwa	NOW	
114.	Rościszewo	42-54	69 (6)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa?	PŚR EK	
115.	Rościszewo	42-54	70 (7)	śląd osadnictwa	PŚR	
116.	Rościszewo	42-54	71 (8)	śląd osadnictwa	PŚR	
117.	Rościszewo	42-54	72 (9)	śląd osadnictwa osada	N? WŚR/PŚR	
118.	Rościszewo	42-54	73 (10)	osada śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚR NOW N	
119.	Rościszewo	42-54	74 (11)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK PŚR	
120.	Rościszewo	42-54	75 (12)	śląd osadnictwa	PŚR	
121.	Rościszewo	42-54	76 (13)	śląd osadnictwa	NOW	
122.	Borowo	42-54	77 (5)	śląd osadnictwa	PŚR	
123.	Borowo	42-54	78 (6)	osada	PŚR/NOW	
124.	Borowo	42-54	79 (7)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR	
125.	Borowo	42-54	80 (8)	śląd osadnictwa	STAR	
126.	Borowo	42-54	81 (9)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	WEB NOW	
127.	Borowo	42-54	82 (10)	śląd osadnictwa	NOW	
128.	Rościszewo	42-54	83 (14)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
129.	Borowo	42-54	84 (11)	śląd osadnictwa	NOW	
130.	Borowo	42-54	85 (12)	śląd osadnictwa	STAR	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
131.	Borowo	42-54	86 (13)	osada ślad osadnictwa	STAR NOW	
132.	Borowo	42-54	87 (14)	ślad osadnictwa	NOW	
133.	Polik	42-54	88 (1)	ślad osadnictwa	NOW	
134.	Polik	42-54	89 (2)	ślad osadnictwa	PŚR	
135.	Rościszewo	42-54	90 (15)	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	PŚR NOW	
136.	Polik	42-54	91 (3)	ślad osadnictwa	EK	
137.	Polik	42-54	92 (4)	ślad osadnictwa	NOW	
138.	Polik	42-54	93 (5)	osada ślad osadnictwa	PŚR NOW	
139.	Polik	42-54	94 (6)	ślad osadnictwa osada	N? NOW	ceramiki sznurowej
140.	Polik	42-54	95 (7)	osada	NOW	
141.	Polik	42-54	96 (8)	ślad osadnictwa	NOW	
142.	Polik	42-54	97 (9)	ślad osadnictwa	PŚR	
143.	Stopin	42-54	98 (2)	ślad osadnictwa	NOW	
144.	Stopin	42-54	99 (3)	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	PŚR NOW	
145.	Stopin	42-54	100 (4)	ślad osadnictwa	EK	
146.	Stopin	42-54	101 (5)	ślad osadnictwa	NOW	
147.	Stopin	42-54	102 (6)	ślad osadnictwa	NOW	
148.	Stopin	42-54	103 (7)	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	EK NOW	
149.	Stopin	42-54	104 (8)	ślad osadnictwa	PŚR	
150.	Pianki	42-54	105 (11)	osada ślad osadnictwa	OWR NOW	przeworska
151.	Pianki	42-54	106 (12)	osada ślad osadnictwa	OWR NOW	przeworska
152.	Pianki	42-54	107 (13)	osada ślad osadnictwa	OWR NOW	przeworska
153.	Łukomie	42-54	108 (26)	osada	PŚR/NOW	
154.	Łukomie	42-54	109 (27)	ślad osadnictwa	NOW	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
155.	Łukomie	42-54	110 (28)	śląd osadnictwa	EK	
156.	Łukomie	42-54	111 (29)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK NOW	
157.	Łukomie	42-54	112 (30)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK STAR WŚR	
158.	Łukomie	42-54	113 (31)	obozowisko śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M? STAR WŚR	
159.	Łukomie	42-54	114 (32)	śląd osadnictwa	STAR	
160.	Łukomie	42-54	115 (33)	śląd osadnictwa	PŚR/NOW	
161.	Łukomie	42-54	116 (22)	śląd osadnictwa	WŚR/ŚR?	
162.	Bryski	42-54	117 (2)	śląd osadnictwa	STAR	KPL?
163.	Bryski	42-54	118 (3)	osada	PŚR	
164.	Łukomie	42-54	119 (34)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR PŚR	
165.	Łukomie	42-54	120 (35)	śląd osadnictwa	PŚR	
166.	Łukomie	42-54	121 (36)	śląd osadnictwa	EK	
167.	Lipniki	42-55	1 (1)	śląd osadnictwa	M	
168.	Lipniki	42-55	2 (2)	śląd osadnictwa	M	
169.	Rzeszotary - Zawady	42-55	3 (1)	śląd osadnictwa	M	
170.	Rzeszotary - Zawady	42-55	4 (2)	śląd osadnictwa	M	
171.	Rumunki	42-55	5 (1)	śląd osadnictwa	M	
172.	Rumunki	42-55	6 (2)	śląd osadnictwa	N	
173.	Rumunki	42-55	7 (3)	śląd osadnictwa	EB	łużycka
174.	Rumunki	42-55	8 (4)	śląd osadnictwa	WEB	
175.	Rzeszotary - Zawady	42-55	9 (3)	śląd osadnictwa	M	
176.	Rzeszotary - Zawady	42-55	10 (4)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	M PŚR	
177.	Rzeszotary - Zawady	42-55	11 (5)	śląd osadnictwa	M	
178.	Rościszewo	42-55	12 (15)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EB OWR WŚR	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
				śląd osadnictwa	NOW	
179.	Lipniki	42-55	13 (3)	osada	NOW	
180.	Lipniki	42-55	14 (4)	śląd osadnictwa	WEB	
181.	Polik	42-55	15 (10)	śląd osadnictwa	STAR	
182.	Polik	42-55	16 (11)	śląd osadnictwa	M	
183.	Polik	42-55	17 (12)	śląd osadnictwa osada	M PŚR	
184.	Zamość	43-54	7 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR WŚR NOW	
185.	Zamość	43-54	8 (3)	śląd osadnictwa osada śląd produkcji śląd osadnictwa	STAR WŚR WŚR NOW	prapolska prapolska
186.	Zamość	43-54	9 (4)	osada osada	PŚR NOW	
187.	Zamość	43-54	10 (5)	osada osada	PŚR NOW	
188.	Zamość	43-54	11 (6)	śląd produkcji śląd osadnictwa	ŚR NOW	
189.	Kuski	43-54	14 (4)	śląd osadnictwa	STAR	
190.	Kuski	43-54	15 (5)	śląd osadnictwa	NOW	
191.	Śniedzanowo	43-54	16 (1)	osada śląd osadnictwa	WŚR NOW	
192.	Śniedzanowo	43-54	17 (2)	śląd osadnictwa	NOW	
193.	Kuski	43-54	18 (6)	śląd osadnictwa	NOW	
194.	Babiec Piaseczny	43-54	21 (12)	śląd osadnictwa	EB	trzcieniecka
195.	Babiec Piaseczny	43-54	22 (13)	śląd osadnictwa	NOW	
196.	Babiec Piaseczny	43-54	23 (14)	śląd osadnictwa	NOW	
197.	Śniedzanowo	43-54	24 (3)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
198.	Śniedzanowo	43-54	26 (4)	śląd osadnictwa	NOW	
199.	Rzeszotary-Stara Wieś	43-55	1 (1)	osada	N	

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska na obszarze (nr stanowiska w miejscowości)	Funkcja	Chronologia	Kultura
				śląd osadnictwa	NOW	
200.	Rzeszotary-Stara Wieś	43-55	2 (2)	osada	EB	trzcieniecka
201.	Rzeszotary-Chwały	43-55	3 (1)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
202.	Rzeszotary-Górtaty	43-55	4 (1)	osada	WŚR	
203.	Kuski	43-55	5 (1)	śląd osadnictwa	PŚR	
204.	Kuski	43-55	6 (2)	osada śląd osadnictwa	STAR NOW	
205.	Kuski	43-55	7 (3)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	STAR NOW	
206.	Rzeszotary-Górtaty	43-55	8 (2)	śląd osadnictwa	PŚR	
207.	Rzeszotary-Górtaty	43-55	9 (3)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚR NOW	
208.	Komorowo	43-55	10 (1)	osada	NOW	
209.	Rzeszotary-Chwały	43-55	28 (2)	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EB WŚR PŚR NOW	łużycka
210.	Rzeszotary-Chwały	43-55	29 (3)	śląd osadnictwa	STAR	
211.	Rzeszotary-Chwały	43-55	30 (4)	śląd osadnictwa	STAR	
212.	Rzeszotary-Chwały	43-55	31 (5)	śląd osadnictwa	STAR	

- EK epoka kamienia
P/M przełom paleolitu i mezolitu
N neolit
WEB wczesna epoka brązu
EB epoka brązu
WEŻ wczesna epoka żelaza
H okres halsztacki
H/L przełom okresu halsztackiego i lateńskiego
L okres lateński
OWR okres wpływów rzymskich
WŚR wczesne średniowiecze
ŚR średniowiecze
PŚR późne średniowiecze
NOW okres nowożytny
STAR stanowisko nieokreślone – „starożytne”